

Lisanssız Yazılım Kullanımının Ekonomiye Etkileri ve İhracata Yönelik Risklerinin Önüne Geçilmesi

ÖNSÖZ

Türkiye, Dünya Ekonomi Forumu’nun tanımına göre verimlilik odaklı bir ekonomiden yenilikçilik odaklı bir ekonomiye doğru dönüşüm geçirmektedir. Verimlilik odaklı ekonomiler maliyetleri düşürerek rekabet ederken, yenilikçilik odaklı ekonomiler küresel seviyede özgün katma değer yaratarak büyürler. Fikri mülkiyet hakları, yenilikçilik odaklı bir ekonominin ön koşuludur. Taklit ürünler üreten firmalar, fiyat üzerinden rekabet edebilseler de yenilikçilik odaklı bir ekonomiye geçişi sağlayamazlar.

Türkiye 2023 yılında ihracatını 500 milyar dolara ulaştırmayı, dünya ihracatından aldığı payı ise yüzde 1,5’e yükselterek uluslararası ticarete öncü ülkelerden biri olmayı hedeflemektedir. Ancak küresel ticaretin çehresi değişmektedir. Nitekim Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) çerçevesinde sürdürülen, 2001 yılında başlatılmış Doha Kalkınma Turu’nda yaşanan tikanıklık nedeniyle küresel ticaretin yeterince serbestleştirilmesine yönelik beklentiler karşılanamamıştır. Bu durum, ülkeleri bölgesel ve ikili serbest ticaret anlaşmaları müzakere etmeye teşvik etmiştir.

Bu anlaşmalar arasında en dikkat çekici olanı, AB ve ABD arasında müzakereleri sürdürülen Trans Atlantik Yatırım ve Ticaret Ortaklığı Anlaşması’dır (TTIP). Dünya ticaretinin üçte birini, dünya milli gelirinin ise yüzde 47’sini kapsayan bu yeni girişim, uluslararası ticarete dengeleri değiştirecektir. Fakat bu anlaşmanın olası etkilerini değerlendirirken iki ülke arasında uygulanan tarifelerin yalnızca yüzde 3 civarında olduğu da göz önünde bulundurulmalıdır. Bu nedenle TTIP Anlaşması’nın ana hedefi, aslında çok taraflı sistemde üzerinde mutabakata varılamamış olan yeni oyun kurallarını uygulamaya geçirmektir. Bu yeni kuralların en önemlilerini yatırımlar, standartlar, bitki ve hayvan sağlığı, hammadde ve enerji, kamu alımları, yatırımcı devlet anlaşmazlıklarının çözüm KOBİ’ler ve Fikri Mülkiyet Hakları alanları ile ilgilidir.

TTIP’nin fikri mülkiyet başlığı, gerek AB gerekse ABD için büyük önem taşımaktadır. Bu başlık altında yasal yazılım kullanımına yönelik hükümlerin bulunması beklenmektedir. Türkiye’nin bu alandaki yeni oyun kurallarına uyum sağlayamaması halinde AB ve ABD pazarlarına erişimde engellerle karşılaşma riski bulunmaktadır. Öte yandan, korsana karşı daha güçlü ve uluslararası standartlarla uyumlu önlemlerin alınması, Türkiye ekonomisine fayda sağlayacaktır. Fikri mülkiyet haklarını güçlendirecek önlemler alınırsa hem Türkiye’nin özel sektörü daha rekabetçi hale gelecek, hem de uluslararası alanda sıkça gündeme getirilen fikri mülkiyet haklarının korunması konusundaki zafiyetlerin giderilmesi yolunda önemli bir adım atılmış olacaktır.

TEPAV’ın hazırladığı “Lisanssız Yazılım Kullanımının Ekonomiye Etkileri ve İhracata Yönelik Risklerinin Önüne Geçilmesi” başlıklı bu raporda, Türkiye’de fikri mülkiyet hakları ve korsan yazılım kullanımının mevcut durumu incelenmekte ve bu durumun ekonomiye olan etkileri üzerinde durulmaktadır. Rapor kapsamında, korsan yazılım küresel açıdan ve Türkiye özelinde irdelenmekte, konuya ilişkin mevcut yerli ve uluslararası mevzuata değinilmekte ve ayrıca Türkiye’nin fikri mülkiyet alanındaki uluslararası taahhütleri de ele alınmaktadır. Raporda korsan yazılım kullanımının altında yatan sebepler araştırılarak, yasal altyapımızın geliştirilmesinden farkındalık kampanyaları yürütülmesine kadar, bu sorunu çözmeye yönelik bir dizi somut öneri de sunulmaktadır.

Çalışmanın yasal yazılım kullanımının önemine dikkat çekmeye vesile olmasını, bu yolla korsan yazılıma karşı alınan önlemlerin fikri mülkiyet politikamızın olduğu kadar ekonomi politikamızın da bir parçası olarak ele alınmasını ümit ediyoruz.

Hazırlayanlar: Ussal Şahbaz, Ali Sökmen, Merve Begüm Akıncioğlu, Can İtez

YÖNETİCİ ÖZETİ

Raporun birinci bölümünde yazılım ve korsanlık türleri tanımlanmaktadır. Yazılımlar, ticari ve ticari olmayan olarak ikiye ayrılır. Ticari yazılımlarda, lisans kullanımı zorunluluğu aranmaktadır. Yazılım korsanlığı ise son kullanıcı korsanlığı, sunucunun aşırı kullanımı, İnternet korsanlığı, sabit diske yükleme ve yazılım sahtekârlığı olmak üzere beşe ayrılmaktadır. Türkiye'nin de içinde bulunduğu gelişmekte olan ülkelerde bilgisayar kullanımının artmasıyla birlikte, lisanssız yazılımın yeni alınan bilgisayara yüklü olarak tüketicinin kullanımına sunulmasına imkân tanıyan "sabit diske yükleme korsanlığı", yazılım korsanlığı açısından kaygı uyandırmakta ve küresel boyutta gerçekleşen bu artışın önemli sebeplerinden biri olarak gösterilmektedir.

İkinci bölümde korsan yazılımın dünyadaki ve Türkiye'deki mevcut durumu ve ekonomiye olan etkileri incelenmektedir. Dünya genelinde korsan yazılım kullanım oranı yüzde 42 seviyesindedir. Bu oran gelişmekte olan ülkelerde genelde daha yükseken, gelişmiş ülkelerde ise daha düşüktür. Türkiye'de korsan yazılım kullanımı yüzde 62 seviyesinde olup, alınan yasal önlemlere rağmen düşme eğilimi göstermemektedir. Korsan yazılım, ekonomik etkileri açısından üç gruba ayrılarak incelenebilir. Kullanıcı şirketler için güvenlik, güncelleme ve servis alamama gibi sorunlar yaratan korsan yazılım, Ar-Ge yatırımlarına alınan geri dönüşü azalttığı için yerli yazılım endüstrisinin gelişimini de kısıtlamaktadır. Ekonominin geneline bakıldığında ise korsan yazılım verimlilik, üretim, vergi ve istihdam kayıplarına neden olmaktadır. Yapılan araştırmalar, korsan yazılım yüzünden Türkiye ekonomisinin 1 milyar dolar zarara uğradığını göstermektedir. Eğer Türkiye'de korsan yazılım kullanım oranı, 2023 hedefleri kapsamında ulaşmak istediğimiz 25.000 dolar seviyesindeki ülkelerin ortalaması olan yüzde 49 seviyesine inerse bunun ekonomiye fazladan 3 milyar dolarlık katkısı olacaktır.

Üçüncü bölümde Türkiye'de ve dünyada korsan yazılımı ilgilendiren mevzuat ile anlaşmalara ve önemli raporlara değinilmektedir. Ülkemizdeki mevcut mevzuat korsan yazılımla mücadele için yeterli bir altyapıya sahip olduğu halde uygulanmasında sorunlar yaşanmaktadır. Türkiye'nin taraf olduğu Ticaret ile İlgili Fikri Mülkiyet Anlaşması (TRIPS), fikri mülkiyet haklarının korunması için ülkemize bazı yükümlülükler getirmektedir. Fikri mülkiyet ve ticaret konusunda son zamanlarda dikkat çeken bir gelişme ise ABD'de eyalet seviyesinde çıkarılan kanunlar çerçevesinde, korsan yazılım kullanarak üretim yapan yabancı tedarikçilere cezalar kesilmeye başlanmış olmasıdır. Son olarak, müzakere sürecinde olan TTIP'de fikri mülkiyet haklarının korunması amacıyla, korsan yazılım kullanan şirketlere, lisans sahiplerine ilaveten, rakipleri tarafından da dava açma hakkı tanınması gündemdedir. Bu hükmün yürürlüğe girmesi durumunda Türkiye'nin Avrupa ve ABD ile ticaretinin olumsuz etkilenme riski bulunmaktadır.

Dördüncü bölümde korsan yazılım kullanımının altında yatan sebepler gelir seviyesi, yönetim kalitesi ve resmi olmayan kurumlar başlıkları altında incelenmektedir. Küresel ölçekte bakıldığında korsan yazılım kullanımının gelir seviyesi yükseldikçe azaldığı gözlemlenmektedir. Buna karşın, aynı gelir seviyesindeki ülkeler ve bölgelerin korsan yazılım kullanım oranının büyük farklılıklar gösteriyor olması, yönetsimsel faktörlerin önemine işaret etmektedir. Nitekim şeffaflık, ekonomik ve siyasi özgürlükler, kural hâkimiyeti gibi etkenler, korsan yazılımın yaygınlığını belirlemede oldukça önemlidir. Son olarak, çevre, sosyal sermaye, bireyler arası güven gibi etkenlerin de lisanssız yazılım kullanımında belirleyici rol oynadığı görülmektedir.

Beşinci bölümde korsan yazılımla mücadelede başarılı olmuş ülke örneklerine ve önceki bölümde değinilen korsan yazılım kullanımının altında yatan sebeplere dayanarak Türkiye için çözüm önerileri geliştirilmektedir. Rusya ve Yunanistan gibi korsan yazılımla mücadelede başarılı olmuş ülkelerin, kapsamlı mevzuat değişikliklerini uygulama organlarının kapasitelerini güçlendirip toplumu bilinçlendirerek destekledikleri görülmektedir.

Korsan yazılım kullanımını azaltmak için Türkiye’de uygulanabilecek bir dizi politika bulunmaktadır:

- **Mevzuat değişiklikleri:** Fikri mülkiyet haklarını düzenleyen 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu’nda yapılacak olan değişikliklerin, cezaların caydırıcılığı artırılarak bir an önce hayata geçirilmesi önemlidir.
- **Uygulamada etkinliğin artırılması:** Fikri mülkiyet mevzuatının hayata geçirilmesinde en önemli rolü oynayan Fikri Mülkiyet Hakları İhtisas Mahkemeleri’nin sayısının ve kapasitesinin artırılıp, burada çalışan personel için eğitim programlarının güncel ve düzenli hale getirilmesi faydalı olacaktır.
- **Kamunun örnek teşkil edecek uygulamaları:** Kamu alımlarında ihale edilen ürün ve hizmetlerin üretiminde tamamen lisanslı yazılım kullanma şartı getirilmesi, kamunun önemli bir tedarikçisi olan özel sektörü korsan yazılımdan uzaklaştırmaya teşvik edecektir.
- **Farkındalığı artırma çalışmaları:** Özellikle gençlere yönelik, katılımcı ve yaratıcı kampanyaların düzenlenmesi, toplumda korsan yazılıma karşı bilincin güçlenmesine katkı sağlayacaktır.
- **Devlet teşvikleri:** İhracatçı firmaların tasarım ve üretim sürecinde kullandıkları yazılımların lisans bedellerinin kamu teşvikleri yolu ile paylaşılması, korsan yazılım kaynaklı ticari riskleri azaltmaya yardımcı olacaktır. 30 milyon dolarlık bir lisanslı kurumsal yazılım teşvik paketiyle korsan yazılım kullanımından kaynaklanan ticaret risklerinin önüne geçilebilir. Buna ek olarak, bulut bilişim kullanımının yaygınlaştırılmasına yönelik teşviklerin geliştirilmesi de çevrimiçi lisanslama yoluyla korsan yazılım kullanımını azaltmaya katkı sağlayacaktır.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	2
YÖNETİCİ ÖZETİ	4
GİRİŞ	8
1. BÖLÜM – Küresel Bir Sorun Olarak Korsan Yazılım	9
1.1. Yazılımlar ve Türleri	9
1.2. Korsan Yazılım ve Çeşitleri.....	11
2. BÖLÜM – Türkiye Yazılım Piyasası ve Korsan Yazılım	13
2.1. Dünyada Yazılım Sektörü ve Korsan Yazılım.....	13
2.2. Türkiye Yazılım Sektörü ve Korsan Yazılım	14
2.3. Korsan Yazılımın Ekonomik Etkileri	19
2.4. Genel Değerlendirme.....	23
3. BÖLÜM –Dünyada ve Türkiye’de Korsan Yazılımla İlgili Yasal Düzenlemeler	24
3.1. Dünyada Fikri Mülkiyet Hakları	24
3.1.1. Çok Taraflı Anlaşmalar	24
3.1.1.1 TRIPS Ticaret İle İlgili Fikri Mülkiyet Anlaşması.....	24
3.1.1.2 ACTA Sahtecilik Karşısı Serbest Ticaret Anlaşması (Yürürlüğe Girmemiştir)	25
3.1.2. Amerika Birleşik Devletleri’nde Durum.....	26
3.2. Türkiye’de Fikri Mülkiyet Hakları	33
3.2.1. Anlaşmalar ve Kanunlar	33
3.2.2. Türkiye’nin Başlıca Uluslararası Raporlardaki Durumu.....	34
3.3. Değerlendirme	36
4. BÖLÜM – Korsan Yazılım Kullanımının Altında Yatan Nedenler	37
4.1. Gelir Seviyesi	37
4.2. Yönetişim Kalitesi	39
4.3. Resmi Olmayan Kurumlar	41
4.4. Değerlendirme	43
5. BÖLÜM – Politika Önerileri.....	45
5.1. Başarılı Ülke Örnekleri.....	45
5.2. Öneriler.....	47
5.2.1. Mevzuat Düzenlemeleri	47
5.2.2. Uygulamada Etkinliğin Arttırılması.....	47
5.2.3. Kamunun Örnek Teşkil Edecek Uygulamaları	48
5.2.4. Farkındalığı Arttırma Çalışmaları.....	49
5.2.5. Devlet Teşvikleri.....	50
5.3. Sonuç	52
Kaynakça.....	55

ŞEKİLLER, TABLOLAR VE KUTULAR

ŞEKİLLER

Şekil 1: Yazılım ve Korsanlık Türleri	12
Şekil 2: Türkiye’de Korsan Yazılım Edinme Sıklığı Anket Cevapları	19
Şekil 3: Farklı Ülke Gelir Gruplarında ve Türkiye’de 1 Dolar Yazılım Yatırımına Geri Dönüş	21
Şekil 4: Korsan Yazılımın Ekonomik Etkileri	23
Şekil 5: ABD’de Durum.....	32
Şekil 6: Dünya Ülkelerinin Gelir Gruplarına Göre Korsan Yazılım Kullanım Oranı	38
Şekil 7: Dünya Ülkelerinde Korsan Yazılım Kullanım Oranları ve 2014 Şeffaflık Skoru	40
Şekil 8: Dünya Ülkelerinde Korsan Yazılım Kullanım Oranları ve Bireyler Arası Güven ve Güvenlik	42
Şekil 9: 4. Korsan Yazılım Kullanımının Nedenleri	44
Şekil 10: Politika Önerileri.....	54

TABLOLAR

Tablo 1: Coğrafi Bölgelere Göre Korsan Yazılım Kullanım Oranı, 2011	14
Tablo 2: Türk Yazılım İhracatında Hedef Ülkelerin Payları, 2012	16
Tablo 3: Korsan Yazılım Kullanım Oranı Türkiye’ye Yakın Olan Ülkeler	18
Tablo 4: Kişi Başı Milli Geliri Türkiye’ye Yakın Olan ve 25.000 Dolara Yakın Olan Ülkelerde Korsan Yazılım Kullanımı	39
Tablo 5: Şeffaflık Endeksi Puanı Türkiye’ye Ve 25.000 Dolara Yakın Olan Ülkelerdeki Şeffaflık Skoru	41
Tablo 6: Bireyler Arası Güven Ve Güvenlik Endeksi Puanı Türkiye’ye Yakın Olan Ülkeler ve 25.000 Dolar Kişi Başı Milli Gelire Sahip Ülkelerde Endeks Puanları	42
Tablo 7: 2007-2011 Döneminde Korsan Yazılım Kullanım Oranını En Hızlı Düşüren Ülkeler	46
Tablo 8: Korsan Yazılımla Mücadele İçin Politika Önerileri.....	52

KUTULAR

Kutu 1: AllWorld Türkiye.....	17
Kutu 2: KORUS STA	29
Kutu 3: Malezya’da Helal Bilişim	49
Kutu 4: Lisanslı Yazılım Teşvikleri için Maliyet Hesaplaması	51

GİRİŞ

Yazılım korsanlığı, lisanslı bir yazılımın lisans alınmadan veya lisansla belirlenen kısıtlara uyulmayarak kullanılmasıdır. Günümüzde küresel boyutta bir soruna dönüşen yazılım korsanlığının Türkiye’de de uzun süredir yaygın olduğunu ve alınan yasal önlemlere rağmen korsan yazılım kullanım oranlarında önemli bir azalma olmadığını görmekteyiz. Korsan yazılımın, doğurduğu tehlikeler sebebiyle kullanıcılara, Ar-Ge yatırımlarına geri dönüşü azalttığı için yerel yazılım sektörüne ve yarattığı verimlilik ve üretim kaybı nedeniyle de ülke ekonomisinin geneline olumsuz etkileri bulunmaktadır.

Son yıllarda bu zararlara dış ticaret kaynaklı riskler de eklenmiştir. ABD’de, üretim sürecinde korsan yazılım kullanıldığı tespit edilen ithal ürünlerin üreticilerine haksız rekabet oluşturdukları gerekçesiyle davalar açılmaya başlanmıştır. Korsan yazılıma karşı alınan önlemler çerçevesinde, AB ve ABD arasında imzalanması planlanan Transatlantik Ticaret ve Yatırım Ortaklığı anlaşmasının lisanssız yazılımla üretilmiş ürünlerin ticaretinin engellenmesi hükmünü de içermesi olasıdır. Özel sektörde korsan yazılım kullanılarak üretimin oldukça yaygın olduğu Türkiye için bu durumun, AB ve ABD pazarlarına erişimde ciddi bir engel teşkil etmesi muhtemeldir. Bu riski önlemek için özellikle sanayi sektörlerinde lisanslı yazılım kullanımının yaygınlaşmasını sağlayacak hızlı adımların atılması gerekmektedir.

Bu çalışmanın amacı, Türkiye’de lisanssız yazılım kullanımının yaygınlığından kaynaklanan sorun ve risklere dikkat çekmek ve bu konuda çözüm önerileri sunmaktır. Raporun ilk bölümünde korsan yazılım küresel boyutta ele alınmakta, ikinci bölümde korsan yazılımın Türkiye’deki durumu ve etkileri incelenmekte, üçüncü bölümde Türkiye’nin bu alandaki mevzuatı ve uluslararası anlaşma ve raporlardaki durumu değerlendirilmekte, dördüncü bölümde korsan yazılım kullanımının altında yatan sebepler irdelenmekte, beşinci bölümde ise bu alanda çözüm önerileri geliştirilmektedir.

Raporun içeriği geliştirilirken üç aşamalı bir metodoloji kullanılmıştır. İlk olarak, hukuk büroları, AB ve ABD diplomatik temsilcileri ve ihracatçı firmalar ile derinlemesine mülakatlar düzenlenerek mevzuat ve içtihat taramaları yapılmıştır. İkinci aşamada, ülkemizin fikri mülkiyet alanındaki durumunu değerlendirmek amacıyla uluslararası raporlar incelenmiş, yerli ve yabancı yazılım şirketleri ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Üçüncü olarak ise, bu durumun ülkemiz için oluşturduğu riski belirlemek ve çözüm önerilerinde bulunmak amacıyla Ekonomi Bakanlığı ve AB Delegasyonu ile toplantılar düzenlenmiş, Türkiye’nin farklı illerindeki yazılım kullanıcıları firmalarla sektörlerindeki korsan yazılım kullanımı hakkında mülakatlar yapılmıştır.

Yapılan çalışmalar sonucunda, fikri mülkiyet haklarının korunmasına yönelik gerekli yasal ve kurumsal önlemlerin alınmaması durumunda Türkiye’yi bekleyen risk ortaya çıkmıştır. Nitekim gerek yerel yazılım endüstrisinde gerekse uluslararası ticarete Türkiye önemli fırsatlar kaçırılabilir, üretkenliğini ve rekabet avantajlarını kaybedebilir. İlgili paydaşlar ile düzenlenen görüşmelerin ve yapılan araştırmaların çıktıkları bu rapor kapsamında beş bölüm altında sunulmaktadır.

1. BÖLÜM – Küresel Bir Sorun Olarak Korsan Yazılım

Korsan yazılım, boyutları ülkeden ülkeye değişmekle birlikte küresel bir sorundur. Bir ülkede korsan yazılım kullanımının hem lisans hakları çiğnenen fikri mülkiyet hakları sahipleri için, hem o ülkedeki yazılım sanayii ve dolaylı olarak ekonominin bütünü için, hem vergi kaynakları bakımından devlet için, hem de güvenlik ve kullanım tecrübesi açısından kullanıcılar için zararları bulunmaktadır. Yazılım korsanlığıyla mücadele etmek için yasalar çıkarmak gerekli bir adım olmakla birlikte, bu yasaların etkin bir şekilde uygulanması için toplumun korsan yazılıma bakış açısının değişmesi ve hükümetlerin lisanslı yazılım kullanımında örnek bir rol oynayarak değişime önayak olması gerekmektedir. Bu bölümde kullanım hakları ve lisans çeşitlerine göre yazılım ve yazılım korsanlığının farklı türleri incelenmektedir.

1.1.Yazılımlar ve Türleri

Yazılım, bilgisayar ve elektronik aletlerde kullanılan programların genel adıdır. Yazılımlar, hem bilgisayarın sabit disk, ekran ve sürücüler gibi parçalarını oluşturan donanımlarının yönetimi için, hem de kullanıcıların işlemlerini gerçekleştirebilmeleri için gerekli olan komutlar topluluğudur. Elle tutulabilir olan donanımların aksine yazılımlar görünür değildir. Buna karşın, yazılımlar kullanıcılar ile donanımlar arasındaki ara yüzü oluşturarak bilgisayar, akıllı telefon gibi aletleri kullanılabilir hale getirir.

Yazılımlar kullanım amaçları ve kullanım haklarına göre sınıflandırılır. Kullanım amaçlarına göre yazılımlar üçe ayrılır:

- **İşletim sistemleri:** En yaygın yazılım türüdür. İşletim sistemleri bilgisayar açık olduğu sürece açıktır ve belleklerin kullanımını düzenleyip donanımlar ile iletişimi sağlar. Örnek olarak, Windows, MacOS ve Linux gibi işletim sistemleri verilebilir. İşletim sistemleri aynı zamanda başka uygulamaların çalıştırılmasını sağlar.
- **Uygulama yazılımları:** Belirli amaçlarda kullanılmak için programlanmış yazılımlardır. Müzik veya video çalmak, yazı yazmak, internete girmek gibi amaçlara yarayan uygulama yazılımları işletim sistemleri için özel olarak geliştirilir.
- **Programlama yazılımları:** Başka yazılımların geliştirilmesine yarayan, kullanıcılarının komutlarını makine diline çeviren programlardır. Programlama dilleri olarak da bilinirler.

Kullanım haklarına göre yazılımlar lisans türlerine bağlı olarak sınıflandırılrsa da, lisans türlerine sadık kalınarak, daha genel anlamda ticari, ticari olmayan ve her iki koşulun da var olduğu yazılımlar olarak üçe ayrılabilir:

- Ücretsiz yazılım olarak da bilinen **ticari olmayan yazılımlar**, kullanım için kullanıcılardan herhangi bir ücret talep etmez. Buna ek olarak bireyler bu yazılımları ticari amaçla satmadıkları müddetçe kopyalayabilir, dağıtabilir, eğer kullanıcıya açıksa kaynak kodunu değiştirebilir ve bu yazılımları temel alan yeni ücretsiz yazılımlar programlayabilir.

- **Ticari yazılımlar** bilgisayara yüklemeyden önce bir lisans bedeli ödenerek kullanım hakkının satın alınması gereken yazılımlardır. Paylaşımli yazılım (shareware) gibi bazı ticari yazılımlar kullanıcılara geçici bir süre boyunca ücretsiz kullanım hakkı tanıyıp bu sürenin sonunda lisans ücreti talep eder.¹
- Bunların yanında tamamen lisans koşullarına bağılı olarak yazılımın kopyalanması, dağıtılması veya kaynak kodunun değiştirilmesi mümkün olan/olmayan ve doğrudan ticari ya da ticari olmayan sınıflamasına sokulmaması daha uygun olabilecek yazılımlar da mevcuttur. Ücret ödenmeden alınmış bir yazılım, lisans şartlarına göre ticari bir amaçla diğerkullanıcılara sağlanabilir.

Buna örnek olarak bazı açık kaynak kodlu yazılımlar (AKKY) verilebilir. Bilgisayar yazılımlarının önemli bir kısmını oluşturan ticari yazılımların dört lisans türü bulunmaktadır:

- **Kutu lisanslama:** Yazılım satan mağazadan alınan ürünle birlikte gelen lisanslamadır. Bu tür lisansların anahtar kodları, satılan ürünün kutusunun içinden çıktığı için bunlara kutu lisanslama denilmektedir.
- **Original Equipment Manufacturer (OEM) lisanslama:** Bilgisayar, tablet vs. üreticisi firmaların sattığı ürünlerin içinde kullanıma hazır lisanslı yazılım bulunmasıdır. Markalı bilgisayarlar ve açık kaynak kullanmayan akıllı telefonlar genelde OEM lisanslı olarak gelse de her üreticinin ürünleri için OEM lisansı alması gerekmemektedir. İçinde yazılım kurulu olmayan bilgisayarların satılmasında hukuksal bir engel yoktur.
- **Hacimli lisanslama (volume licensing):** Son kullanıcıya verilen ürünlerin toplu olarak lisanslanmasıdır. Şirketler, çok sayıda bilgisayarda kullanacakları bir yazılım için her bilgisayara ayrı lisans almak yerine yazılım firmasından lisansları toplu olarak alabilirler. Bu lisanslama türünün iki alt tipi vardır. Açık lisans, 5 ile 250 arasında kullanıcı için yapılan lisanslamadır. 250 kullanıcıdan fazlası için alınan lisans türü ise kurumsal lisanstır. Bu tür lisanslar, firmalar için fiyat avantajı sağlamakla birlikte kuruma teknik destek ve güncelleme imkânı gibi ilave hizmetler de sunmaktadır.
- **Çevrimiçi lisanslama:** Diğerk lisans türlerine göre daha yeni olup, bulut bilişim kullanıcıları için lisanslamanın İnternet üzerinden yapılması anlamına gelmektedir. Bulut bilişim uygulamalarının müşterileri, bir uygulamanın lisansını satın alıp bilgisayarlarına kurmak yerine programa İnternet üzerinden erişip ihtiyaçları olduğu kadar kullanırlar. Bu amaçla ödedikleri “kiralama” ücretinin içerisinde yazılımın sadece İnternet üzerinden kullanımıyla sınırlı lisansının ücreti de bulunur.
- **AKKY lisanslama²:** Kaynak kodları açık yazılımlar genel itibarıyla ticari olmayan yazılımların altında sayılırlar da, kaynak kodun üstüne geliştirilen türev yazılımın ticari olarak satılması varsa kullanmak zorunda olduğu lisanslar ve geliştiricinin inisiyatifindedir.

¹ Marshall, 2006

² Open Source Initiative, www.opensource.org

1.2.Korsan Yazılım ve Çeşitleri

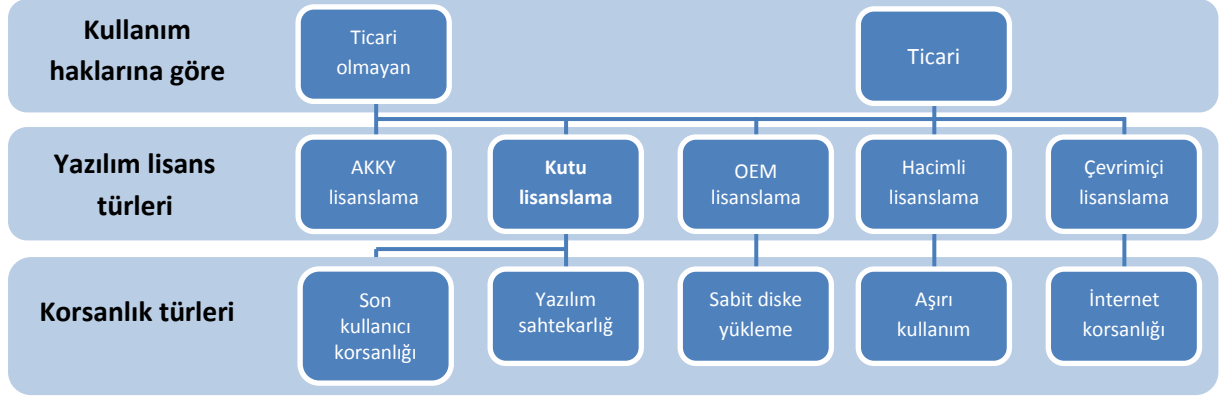
Yazılımlar, 0 ve 1'lerden oluşan ikili sistemde hazırlanmış dijital kodlardan oluşur. Dijital verinin sayılardan oluşan yapısı nedeniyle kopyalanması çok kolaydır. Bu özellik, yazılımın çoğaltılması ve dağıtımı açısından büyük bir avantaj olmakla beraber, kimin tarafından ve ne amaçla kopyalanıp kullanıldığını kontrol etmeyi zorlaştırdığı için mülkiyet hakları açısından önemli bir problem de oluşturmaktadır. Telif hakkı kanunları tarafından korunan lisanslı yazılımların izinsiz kullanılmasına, kopyalanmasına ve dağıtılmasına “yazılım korsanlığı” denir.

Yazılım korsanlığının beş çeşidi bulunduğu söylenebilir³:

- **Son kullanıcı korsanlığı:** Yazılımı kullanan kurum veya hane içindeki bir çalışanın lisanslı bir yazılımı izinsiz olarak kopyalayıp firmadaki diğer kullanıcılara sunmasıdır. Son kullanıcı korsanlığının değişik formları olabilir. Örneğin, tek bir lisanslı program birden fazla bilgisayarda kurulabilir veya programın bulunduğu diskler kopyalanabilir. Orijinal programın yasal kopyası olmadan sürüm yükseltilmesi ile öğrenciler gibi kısıtlı kullanıcı gruplarına yönelik lisanslanmış yazılımların başkaları tarafından kullanılması da son kullanıcı korsanlığına girer.
- **Sunucunun aşırı kullanımı:** Yerel ağda izin verilenden çok fazla sayıdaki kullanıcının aynı anda bir programın merkezi bir kopyasını kullanmasıdır. Yerel ağlara kullanım amacıyla programların yüklenmesi yasal olmakla birlikte, bir yazılımın lisansında o yazılımın aynı anda en fazla kaç kişi tarafından kullanılabileceği belirtilir. Bu sayının aşılması durumunda aşırı kullanım gerçekleşir.
- **İnternet korsanlığı:** Bir yazılımın lisans almadan İnternet’ten indirilmesidir. İnternet’ten yapılan alışverişlere perakende yoluyla yapılan alışverişlere benzer hukuki hükümler uygulanır. Bu sebeple lisanslı bir yazılıma internetten ücretsiz olarak erişilebilmesi yazılım korsanlığıdır. İnternet korsanlığı çeşitli yollarla gerçekleşebilir. Yazılımlar İnternet sayfalarından ücretsiz olarak indirilmeye açılabilir, İnternet’teki açık arttırma sitelerinde -kimi zaman lisanslı gibi gösterilen- korsan yazılım satılabilir veya bilgisayarları bir program üzerinden birbirine bağlayan ağlarda (P2P ağlar) lisanslı programların izinsiz transferi gerçekleşebilir.
- **Sabit diske yükleme:** Yeni bilgisayarlar satan bir işletmenin, sattığı bilgisayarların değerini arttırmak için onlara izinsiz yüklenmiş lisanslı yazılımlar koyması ile gerçekleşir. Özellikle “toplama” bilgisayarlar satan firmalar, masraflardan tasarruf edebilmek için kullanıcıların bilgisi dâhilinde olmadan da olsa sattıkları bilgisayarlara korsan yazılım yükleyebilir.
- **Yazılım sahtekârlığı:** Telif hakları olan bir yazılımın, orijinal ürünü doğrudan taklit etme amacıyla yasa dışı olarak kopyalanması ve satılmasıdır. Örneğin, kutulu yazılımların anahtar kodları, kullanım kılavuzları ve bazı diğer ek yazılımlarla CD’lere kopyalanıp satılması yazılım sahtekârlığıdır.

³ Zangana, et al., 2013

Şekil 1: Yazılım ve Korsanlık Türleri

2. BÖLÜM – Türkiye Yazılım Piyasası ve Korsan Yazılım

2.1.Dünyada Yazılım Sektörü ve Korsan Yazılım

Geçtiğimiz on yılda dünyada yazılım sektörü büyük bir atılım yapmıştır. Her ne kadar ilk yazılımlar 1949'larda programlanıp, ilk yazılım patenti 1981 yılında alındıysa da yazılımların ekonomiyi küresel ölçekte ve derinden dönüştürebilmesini sağlayan hızlı ve ucuz internet gibi teknolojik gelişmeler geçtiğimiz on yılda gerçekleşmiştir. Bugün tarımdan ulusal savunmaya, her geçen gün daha fazla ürün ve hizmet, yazılım kullanılarak, hatta yazılım olarak sağlanmaktadır. Sağlık ve eğitim gibi alanlarda ise henüz yazılımın sunduğu potansiyele tam olarak ulaşamadığı söylenebilir. Sonuç olarak, küresel boyutta yazılıma dayalı büyük bir teknolojik ve ekonomik dönüşümün içinde bulunmaktayız.

2013 ile 2017 arasındaki dönemde yazılım sektöründeki ortalama yıllık büyümenin yüzde 6,3 olacağı tahmin edilmektedir. Bu dönemde gelişmekte olan ülkelerin sektörel büyüme hızının yüzde 8,8, gelişmiş ülkelerinkinin ise yüzde 5 olması beklenmektedir.⁴ Yazılım programlama sektörünün 2022 yılına kadar sadece ABD'de 608 bin yeni istihdam oluşturacağı öngörülmektedir. Sektör, bu özelliği ile ABD'nin en hızlı istihdam yaratan beşinci sektörü olacaktır.⁵

Bugün yazılım sektörünün en büyük firmalarının çoğunlukla ABD'den çıkması tesadüf değildir. Bunda ABD'deki saygın araştırma üniversiteleri, finansman imkânları ve girişimcilik kültürü kadar ihtilafları çözmede ve korsan yazılım kullanımını engellemede başarılı olan düzenleyici çerçevenin de etkisi vardır.⁶ Nitekim ABD, yüzde 19 ile dünyada yazılım korsanlığı oranının en düşük olduğu ülkedir.

Dünyada yasal olarak kullanılan her PC yazılımına karşı yaklaşık olarak bir izinsiz kopyanın bulunduğu düşünülmektedir.⁷ Dünya genelinde korsan yazılım kullanıcılarının toplama oranı 2007 yılında yüzde 38'den 2011 yılında yüzde 42 seviyesine yükselmiştir. Lisanssız olarak kullanılan yazılımın dünya genelinde toplam piyasa değerinin 63,4 milyar dolar seviyesinde olduğu tahmin edilmektedir.⁸

Korsan yazılım kullanım oranı bölgeden bölgeye ve ülkeden ülkeye önemli farklılıklar göstermektedir. Batı Avrupa'da bu oran ortalama yüzde 32 olup, bölgenin en düşük değeri yüzde 23 ile Avusturya'da, en yüksek değeri yüzde 61 ile Yunanistan'da görülmektedir. Dünya genelinde ABD yüzde 19 ile en düşük, Zimbabwe ise yüzde 92 ile en yüksek orana sahiptir.

Korsan yazılım kullanımının coğrafi dağılımının belli bölgelerde yoğunlaştığı görülmektedir. Kuzey Amerika'da ortalama yüzde 19, Batı Avrupa'da yüzde 32 seviyesinde olan korsan yazılım kullanım oranı, bu iki bölge dışındaki tüm bölgelerde ortalama yüzde 60 civarındadır (Tablo 1). Korsan yazılım kullanımı bölgeler içinde de değişim göstermektedir. Asya-Pasifik bölgesinde en az lisanssız yazılım kullanılan ülke olan Japonya'da korsan yazılım kullanım oranı yüzde 21'ken, Bangladeş'te yüzde 90'dır. Lisanssız kullanılan yazılımın piyasa değerine bakıldığında, Asya-Pasifik bölgesinin dünyadaki toplam korsan yazılım piyasasının üçte birini oluşturduğu görülmektedir.

⁴ IDC, 2013

⁵ Bureau of Labor Statistics, 2013

⁶ Andreessen, 2011

⁷ A.g.e.

⁸ BSA, 2012

Tablo 1: Coğrafi Bölgelere Göre Korsan Yazılım Kullanım Oranı, 2011

Bölge	Korsan Yazılım Kullanım Oranı	Korsan Yazılım Piyasa Değeri (M \$)
Asya-Pasifik	%60	20.998
Orta ve Doğu Avrupa	%62	6.133
Latin Amerika	%61	7.459
Orta Doğu ve Afrika	%58	4.159
Kuzey Amerika	%19	10.958
Batı Avrupa	%32	13.749
Dünya	%42	63.456

Kaynak: Business Software Alliance (BSA)

Orta ve alt gelir grubuna dâhil ülkeler ilk kez 2011 yılında dünyadaki yeni PC satışlarının çoğunluğunun yapıldığı yerler haline gelmiştir. Gelişmekte olan bu ülkelerin yeni PC pazarındaki payı yüzde 56'ya çıkmış, gelişmiş ülkelerin de payı yüzde 44'e inmiştir. Sabit diske yükleme yoluyla yapılan korsanlığın yaygın olmasının, artan PC satışlarıyla birlikte bu ülkelerdeki korsan yazılım kullanımını arttırdığı söylenebilir. Küresel korsan yazılımın çoğalmasında gelişmekte olan ülkelerdeki hızla artan bilgisayar satışları da rol oynamaktadır. Nitekim gelişmekte olan ülkelerde toplam korsan yazılım kullanım oranı yüzde 68, gelişmiş ülkelerde ise bu oran yüzde 24 seviyesindedir. Örneğin, Çin'de kullanılan korsan yazılımın toplam piyasa değerinin 9 milyar dolar olduğu tahmin edilmektedir. Buna karşılık, Çin'in toplam yasal yazılım piyasasının büyüklüğü 3 milyar dolardır. ABD'de ise bu rakamlar yasal yazılım için 42 milyar dolar, yasa dışı yazılım için 10 milyar dolardır.⁹

Ülkelerin gelir seviyesi, korsan yazılım kullanımını belirlemede çok güçlü bir rol oynasa da, aynı gelir seviyesindeki ülkeler arasında korsan yazılım kullanımında büyük farklılıklar olabilmektedir. Bu farklılıklar yönetimsel ve kültürel faktörlere dayanmaktadır. Türkiye'de korsan yazılım kullanım oranı, gelir seviyesi, yönetim göstergeleri ve kültürel araştırmalardaki sonuçlardan beklenen seviyededir. Korsan yazılım kullanımının altında yatan nedenler ve Türkiye'nin konumu Bölüm 4'te detaylı olarak ele alınmıştır.

2.2. Türkiye Yazılım Sektörü ve Korsan Yazılım

Yazılım sektörü, bilgi ve iletişim sektörünün alt sektörlerinden biridir. Bilgi ve iletişim sektörü, oldukça geniş bir kapsama sahip olup, toplam 61 milyar TL üretim değeri ile Türkiye ekonomisinin yüzde 3'ünü oluşturmaktadır. Sektör kapsamında yayıncılık, sinema filmi, video ve televizyon programları yapımcılığı, ses kaydı ve müzik yayımlama, programcılık ve yayıncılık, telekomünikasyon, bilgi hizmet faaliyetleri, bilgisayar programlama, danışmanlık ve ilgili faaliyetler bulunmaktadır. Türkiye'de yazılım sektörü 2013 yılında 4,9 milyar TL büyüklüğüne ulaşmıştır.¹⁰ Bu çerçeveden bakıldığında bilgisayar programlama (yazılım) sektörü, bilişim sektörünün yüzde 8'ini oluşturmaktadır. Sektör bu noktaya

⁹ BSA, 2012

¹⁰ TÜBİSAD Verileri

2003 yılında yüzde 3 seviyesinden yükselmiştir. Aynı süre içerisinde yazılım firmalarının sağladığı istihdam, bilişim sektöründeki toplam istihdamın yüzde 4'ünden yüzde 17'sine ulaşmıştır. Yazılım firmaları, bilgi ve iletişim sektörü içindeki toplam firma sayısının yüzde 8'ini oluşturmaktadır.¹¹

Yazılım sektöründe aktif olan yaklaşık 2.400 firma ve 26.000 çalışan vardır.¹² Sektördeki firmaların yarıya yakını teknoparklarda yer almaktadır. Sektördeki şirketlerin yüzde 46'sı İstanbul'da, yüzde 20'si Ankara'dadır. İstanbul'daki firmalar mobil yazılımlar, uygulamalar ve sistem yazılımı alanında yoğunlaşırken, kamunun müşteri olarak öneminin daha fazla olduğu Ankara'daki firmalar savunma ve sağlık gibi alanlarda çalışmaktadır.

Yerel pazara baktığımızda müşteriler arasında kamu sektörü ve imalat sanayii firmalarının toplam talebin yarısını oluşturduğu görülmektedir. 27 kamu kurumu toplam 223 hizmeti e-devlet kapsamında sunmaktadır.¹³ Savunma sektöründe siber güvenlik, imalat sanayiinde de otomasyon ve üretim yazılımları öne çıkmaktadır. Kamu sektörünün önümüzdeki dönemde yazılım talebini arttıracak büyük projeleri mevcuttur. Bunlar eğitimde FATİH projesi, e-devletin yaygınlaşması, sağlıkta ilaç takip sistemi, savunma sektöründe ise milli tank ve füze projeleri olarak sıralanabilir. Yazılım için talep yaratan diğer önemli sektörler arasında telekomünikasyon, enerji, finans, sigortacılık ve muhasebe bulunmakta; turizm, sağlık ve eğitim yazılımı alanları ise hızla gelişmektedir.

Teknoloji kullanımı, şirketlerin yurt dışındaki rakiplerinin önüne geçmesi için önemli bir fırsattır. Küresel Ekonomi Forumu'nun değerlendirmesine göre Türkiye'de özel sektörün teknoloji kullanımı, bulunduğu gelir seviyesine göre iyi bir konumda olmakla beraber 148 ülke arasında 37. sıradadır.¹⁴ Türkiye'deki girişimlerin yüzde 92'si bilgisayar kullanmakta, yüzde 91'inin internete erişimi bulunmakta ve yüzde 52'sinin web sitesi bulunmaktadır.¹⁵ Özel sektörde KOBİ'lerin hızla yükselen teknoloji kullanımı, yazılıma olan talebi arttırmaktadır. Örneğin, 2011 yılında Türkiye'deki KOBİ'lerin yüzde 9'u müşteriler için çevrimiçi portala, yüzde 11'i mobil uygulamalara sahipken, 2014 yılında bu oran sırasıyla yüzde 19 ve yüzde 20'ye çıkmıştır.¹⁶ Yaklaşık 50 milyon İnternet kullanıcı sayısı ve potansiyel yazılım kullanıcısı 1,5 milyon KOBİ ile Türkiye, Avrupa'da yazılım pazarının en yüksek büyüme potansiyeline sahip olduğu ülkelerden biridir.¹⁷

Özel sektör, yerli bilişim sektörü için önemli bir müşteri olmakla beraber bilişimin sunduğu fırsatlardan tam olarak faydalanmamaktadır. Örneğin, 2013 yılında nüfusumuzun¹⁸ yüzde 49'u İnternet kullanmasına karşın, e-ticaret aracılığıyla yapılan alışverişin toptan ve perakende ticarete oranı yüzde 1'den azdır. Bu oran, Kore'de yüzde 7, ABD'de yüzde 5, İngiltere'de ise yüzde 14'tür.¹⁹ Türkiye'deki firmaların e-ticaret gibi bilişim uygulamalarından daha fazla faydalanması, hem üretkenlik artışı sağlayacak, hem de yerli yazılım sektörünün gelişmesine katkıda bulunacaktır.

¹¹ TUBISAD, 2012

¹² TÜİK Veritabanı

¹³ Dijital Türkiye Platformu, 2013

¹⁴ World Economic Forum, 2013

¹⁵ TÜİK. Bilgi Toplumu İstatistikleri

¹⁶ İPSOS Verileri

¹⁷ Boston Consulting Group, 2013

¹⁸ TÜİK Verileri

¹⁹ Boston Consulting Group, 2012

Türkiye yazılım sektörünün satışlarının yüzde 15'i dış pazaradır. 2013 yılında 721 milyon dolar ihracat yapan sektör, 2015 yılında 1 milyar dolara ulaşmayı hedeflemektedir.²⁰ Yazılım alanında 70'ten fazla ülkeye ihracat yapan Türkiye'nin en önemli ihracat pazarları Almanya ve ABD'dir. Bu ülkelere ihracatta, gömülü yazılım ve mobil uygulamalar öne çıkmaktadır. 2023 yılı için 10 milyar dolar ihracat hedefleyen sektörün önümüzdeki dönemde özellikle Orta Doğu ve Kuzey Afrika'da artan talebin de etkisiyle büyümesi beklenmektedir. Bilgi ve iletişim sektörünün toplam ihracatı ise 1,4 milyar dolar olup Türkiye'nin toplam hizmet ihracatının yüzde 3'üne denk gelmektedir. Bu miktarın küçüklüğünü bilişim ihracatının Rusya'da 20 milyar dolar, Brezilya'da 22 milyar dolar, Kore'de 24 milyar dolar, Hindistan'da ise 95 milyar dolar olmasına bakarak anlayabiliriz. Hindistan'da bilişim hizmetleri ihracatı, toplam hizmet ihracatının yüzde 65'i seviyesindedir.²¹

Tablo 2: Türk Yazılım İhracatında Hedef Ülkelerin Payları, 2012

Almanya	%12.0
ABD	%11.9
BAE	%8.5
Libya	%7.6
İngiltere	%7.4
Azerbaycan	%5.7
İsviçre	%4.0
Diğer	%42

Kaynak: YASAD

Yakın geçmişte hızlı bir büyüme gösteren Türkiye yazılım pazarı, 2002-2012 yılları arasında yüzde 14'lük bir yıllık bileşik büyüme oranı yakalamıştır. Nitekim uluslararası danışmanlık firması Deloitte'in Avrupa ve Orta Doğu'nun en hızlı büyüyen 500 teknoloji firmasını belirlediği Fast 500 EMEA listesinde ikisi ilk 10'da olmak üzere 30 Türk firması bulunmaktadır. 2008 yılında aynı listede sadece 20 Türk firması bulunmaktaydı. AllWorld Network'ün düzenlediği AllWorld Türkiye 100'e göre Türkiye'nin en hızlı büyüyen 100 şirketinin 18'inin yazılım firması olması ve en hızlı büyüyen firmanın bir yazılım şirketi olması, yazılım sektörünün Türkiye'deki büyüme potansiyeline işaret etmektedir (Kutu 2). Bu potansiyelin daha iyi değerlendirilmesi durumunda Türkiye'den daha fazla "yıldız" şirket çıkması beklenebilir.

²⁰ TÜBİSAD Verileri

²¹ Dünya Bankası. World Development Indicators Veritabanı

Kutu 1: AllWorld Türkiye

AllWorld, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) ve TEPAV işbirliğiyle belirlenen Türkiye'nin en hızlı büyüyen 100 şirketi sıralamasında bu sene, bir teknoloji firması olan Reysastech (Reysaş Teknoloji Depolama Taşımacılık ve Tic. A.Ş.), yüzde 7,417 büyümeyle birinci sırada yerini almıştır. AllWorld, sistematik olarak Arabistan, Afrika, Asya, Avrasya ve Latin Amerika'nın en hızlı büyüyen 500 şirketini, Türkiye'nin de en hızlı büyüyen 100 şirketini belirleyen bir kuruluştur. Reysastech firması, tüketicilere inovatif çözümler getirmek amacıyla teknoloji ve lojistiği bir araya getiren birçok mal ve hizmet sunmaktadır. Şu anda Türkiye'de 6 şubesi vardır ve 22 ülkeden müşterileri bulunmaktadır. Reysastech teknoloji bölümü, siparişe özel inovatif teknoloji platformları tasarlayıp uygulamakta ve pazar-spesifik yazılım çözümleri geliştirmektedir. Firmanın sunduğu mal ve hizmetler şöyle sıralanabilir:

- Siparişe göre şirket yazılımları
- Şirketler için mobil uygulamalar
- Son kullanıcılar için mobil uygulamalar
- Teknoloji danışmanlığı
- Perakendecilik sektöründe entegre tedarik zinciri uygulamaları

Ayrıca, Reysastech'e ek olarak Türkiye'nin en hızlı büyüyen 100 şirketinden 18 tanesi yazılım alanlarında faaliyet göstermektedir.

Türkiye Bilişim Sanayicileri Derneği (TÜBİSAD) tarafından Türkiye'nin yazılım sektörünün gelecekteki büyüklüğü ile ilgili yapılan projeksiyonlar, sektörün 2023 yılında 19,3 milyar dolar büyüklüğe ulaşma potansiyeline sahip olduğunu göstermektedir. Buna karşın, eğer insan kaynağı, altyapı, mevzuat gibi alanlarda gerekli reformlar yapılmazsa sektörün büyüklüğünün 4,9 milyar dolar ile sınırlı kalacağı da belirtilmiştir.²² Bu senaryolardan olumlu olanın gerçekleşmesi için sektörün önündeki kısıtların kaldırılması gerekmektedir. Korsan yazılımın Türkiye'de yaygın olarak kullanılması, bu kısıtlardan önemli bir tanesidir.

Türkiye'de korsan yazılım kullanımı, kendi gelir grubundaki ülkelere kıyasla normal olmakla birlikte gelişmiş ülkelerle karşılaştırıldığında oldukça yaygındır. Bunun ötesinde, korsan yazılıma karşı alınan önlemlere rağmen kullanım oranlarında önemli bir düşüş görülmemektedir. Bu bölümde Türkiye'de korsan yazılımın mevcut durumu ile kullanıcılara, yerli yazılım sektörüne ve ekonominin geneline olan etkileri incelenecektir.

²² TÜBİSAD, 2012

Dünyanın en büyük yazılım şirketlerinin ortaklaşa kurduğu, dünya genelinde lisanssız yazılım ile mücadele eden bir platform olan Business Software Alliance'ın (BSA), dünya genelinde lisanssız yazılım kullanımıyla ilgili hazırladığı düzenli rapora göre, Türkiye'de kullanılan her 100 yazılımdan 62'si korsan yazılımdır. Bu oran, dünya genelinde yüzde 43, AB'de yüzde 36, Japonya'da yüzde 21, ABD'de ise yüzde 19 seviyesindedir. Türkiye'de korsan yazılım kullanım oranı yapılan düzenlemelere rağmen geçtiğimiz yıllarda yüzde 62 ile 65 arasında kalmıştır. Türkiye'de kullanılan lisanslı yazılımların 2011 yılı itibarıyla toplam piyasa değeri 322 milyon dolarken, korsan yazılımın piyasa değeri 526 milyon dolar seviyesindedir.²³

Türkiye'nin içinde bulunduğu Orta Doğu ve Afrika ülkeleri grubunda ortalama korsan yazılım kullanım oranı yüzde 58 ile Türkiye'nin altındadır. Bu grupta korsan yazılımın en az olduğu ülkeler yüzde 31 ile İsrail, yüzde 35 ile Güney Afrika ve yüzde 37 ile Birleşik Arap Emirlikleri'dir. Yüzde 92 ile Zimbabwe ve yüzde 90 ile Libya, grubun en yoğun olarak korsan yazılım kullanılan ülkeleridir.²⁴ Türkiye, korsan yazılım toplam piyasa büyüklüğü açısından Orta Doğu ve Afrika'da, Güney Afrika'dan sonra en büyük ikinci ülkedir. Güney Afrika'nın daha düşük korsanlık oranına rağmen daha büyük bir korsan yazılım piyasasına sahip olmasının nedeni, toplam yazılım piyasasının daha büyük olmasıdır.

Tablo 3: Korsan yazılım kullanım oranı Türkiye'ye yakın olan ülkeler

Sıralama	Ülke	Yazılımda Korsan Oranı
51	Rusya	%63
52	Romanya	%63
53	Hindistan	%63
54	Türkiye	%62
55	Umman	%61
56	Yunanistan	%61
57	Şili	%61

Kaynak: BSA

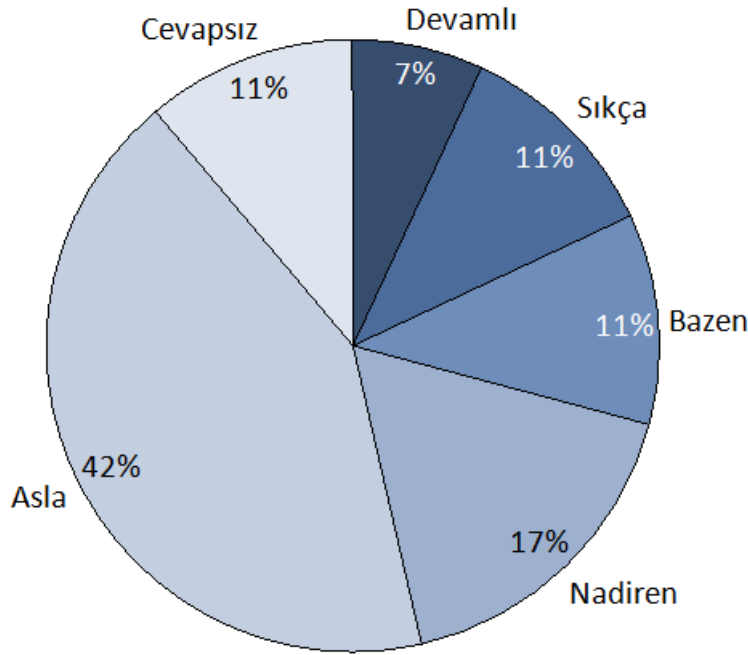
Aynı araştırma kapsamında yapılan ankette Türkiye'de korsan yazılım kullananların yüzde 39'u, devamlı olarak ve sıklıkla, yüzde 37'si ise nadiren korsan yazılım edindiklerini belirtmiştir. Bütün bilgisayar kullanıcıları arasında, yakalanma riskinin korsan yazılım almamak için geçerli bir neden olduğunu belirtenlerin oranı yüzde 25, korsan yazılımın yasa dışı olmasını geçerli bir neden olarak görenlerin oranı yüzde 45'tir (Şekil 2). Dünya ortalamasıyla kıyaslandığında devamlı ve sıkça yeni korsan yazılım edinenlerin toplam PC kullanıcılarına oranı Türkiye'de daha fazladır. Bu oran, dünyada ortalama yüzde 14 iken Türkiye'de yüzde 18'dir.²⁵

²³ BSA, 2012

²⁴ A.g.e.

²⁵ A.g.e.

Şekil 2: Türkiye’de Korsan Yazılım Edinme Sıklığı Anket Cevapları

Kaynak: BSA

Türkiye’de lisanssız yazılım kullanımının özellikle şirketler kesiminde yaygın olduğu ve ekonomik aktivitelerin yüksek olduğu İstanbul, Ankara ve İzmir gibi kentlerde daha fazla yoğunlaştığı görülmektedir. Yazılım korsanlığının sebeplerinden biri de yeni bilgisayarda “sabit diske yükleme” korsanlığının yaygın olmasıdır. İnternet korsanlığı da Türkiye’deki son kullanıcılar arasında yaygındır. Uluslararası bir bilgisayar oyunu üreticileri derneği olan Entertainment Software Association (ESA), Türkiye’nin, 2012 yılında seçilmiş oyun yazılımlarının P2P²⁶ platformlarında en fazla izinsiz paylaşımını yapan 13. ülke olduğunu belirtmiştir. Türkiye bu sıraya 2010 yılındaki 21. sıradan yükselmiştir.²⁷

2.3.Korsan Yazılımın Ekonomik Etkileri

Korsan yazılım, yol açtığı riskler, verimlilik ve üretkenlik kaybı gibi nedenlerden dolayı ekonomiyi olumsuz etkilemektedir. Bu bölümde korsan yazılımın zararları sırayla şirketler, ekonominin geneli ve yerli yazılım sektörü için incelenmektedir.

Şirketlerin iş süreçlerinde kullandıkları yazılımlar yatırım olarak değerlendirilebilir. Yazılım yatırımları, iç ve dış iletişimi güçlendirerek, bilginin akışını ve değerlendirilmesini hızlandırarak ve verimlilik artışı sağlayarak şirketlere katkı yapar. Bu katkının lisanslı yazılımlarda korsan yazılıma göre daha fazla olduğu görülmektedir. Lisanslı yazılım, korsan yazılıma göre daha az işletim sorunu çıkarır, daha güvenlidir ve kullanıcılara sürüm yükseltme, servis desteği ve eğitim gibi katma değerli hizmetler sunar.

²⁶ Peer to Peer: kullanıcılar arasında doğrudan dosya paylaşımına izin veren yazılım platformları

²⁷ International Intellectual Property Alliance (IIPA), 2013

Lisanslı yazılımla kıyaslanınca korsan yazılımın şirketler açısından çeşitli dezavantajları bulunmaktadır. Bunlardan önemli bir tanesi güvenlik riskidir. Korsan yazılım kullanıcıları kimlik hırsızlığı ve sistem çökmesi kaynaklı bilgi kaybı riski ile karşı karşıyadır. Bu riskin önemli bir sebebi, korsan yazılımı sağlayan kimselerin yazılım paketinin içine malware²⁸ gibi zararlı yazılımlar koyabilmesidir. Piyasadaki her iki korsan yazılımdan birinde bu tür zararlı yazılımların bulunduğu tahmin edilmektedir.²⁹ Korsan yazılım kullanım oranının yüksek olduğu ülkelerde bu tür zararlı yazılımların daha yaygın olarak bilgisayarları etkilediği görülmektedir. Türkiye’de 2013 yılı sonu itibariyle PC’lerde tehlike arz eden yazılım bulunma oranı yüzde 44,8’dir. Bu oran, gelişmiş ülkelerde yüzde 10 ile 30 arasında olup, dünya genelinde ortalama yüzde 21 seviyesindedir.³⁰

Korsan yazılımların şirketler için bir diğer dezavantajı, işletme ve kullanılabilirlik sorunlarıdır. İnternet’ten indirilen lisanssız yazılımların kalitesi genellikle orijinal yazılımın altındadır. Bu sebeple korsan yazılım kullanıcıları, tam randımanlı çalışmama ve diğer programlarla uyumsuzluk gibi sorunlarla karşılaşmakta, yazılımlara gelen güncellemelerden de faydalanamamaktadırlar. Ayrıca program çökmesi ve saklı verilerin kaybedilmesi riski, kullanıcı için fazladan bir maliyet unsurudur. Korsan yazılım kullanıcıları teknik destekten yararlanamadıkları için sorunları çözmeye daha fazla vakit ve kaynak harcamak zorunda kalırlar.³¹

Korsan yazılım sahipliğinin bir başka boyutu, kullanıcılarının karşılaşabileceği itibar kaybıdır. Türkiye’de her sektörde ve ölçekte firmalara denetim yapılmakta, bu denetimlerde korsan yazılım kullanıcılarına büyük cezalar kesilmektedir. Bir firmanın denetimler sırasında korsan yazılım kullandığının ortaya çıkması, o firmanın imajını zedeler ve özellikle yurt dışındaki müşterilerine karşı itibar kaybetmesine yol açar. Büyük Britanya’da yapılan bir araştırmaya göre firmaların yüzde 42’si, korsan yazılım kullandıklarını bilmeleri durumunda müşterilerinin onlarla iş yapmaya daha az istekli olacaklarını belirtmiştir.³²

Şirketler üzerine olumsuz etkisi olan korsan yazılım kullanımı, dolaylı olarak ekonominin geneline de zarar vermektedir. Lisanslı ve korsan yazılımın ekonomiye katkısını ve yatırıma geri dönüşünü ayrı olarak hesaplayan bir çalışmada yazılımlar, girdi yöntemiyle gayri safi milli hâsıla (GSMH) hesabı bileşenlerinden biri olarak hesaplanmıştır. Çalışmada ülke gelir gruplarına göre toplam GSMH’nin korsan ve lisanslı yazılım kullanımına gösterdiği esneklik, yani bu iki türde yazılım kullanımındaki artışların ekonomiye katkısı elde edilmiştir. Aynı çalışmada yatırıma geri dönüş oranı da hesaplanmıştır. Yatırıma geri dönüş oranı, bir yatırımın yatırımcıya zaman içinde getirdiği kârın o yatırımın yapıldığı gündeki toplam bedeline oranıdır. Çalışmada yatırıma geri dönüş, yazılım kullanımında yüzde 1’lik bir artışın bir ülke ekonomisine sağladığı toplam katkının o ülkedeki yazılım piyasasının büyüklüğünün yüzde 1’ine bölünmesi ile hesaplanmıştır.³³

Lisanssız yazılım kullanmanın ekonomik olarak lisanslı yazılıma göre daha faydalı olduğu argümanı yaygın olarak kullanılmaktadır. Her ne kadar bir yazılımı korsan olarak kullanmak, hiçbir yazılım

²⁸ Malware: Kötü niyetle hazırlanmış yazılım. Bilgisayarlara zarar vermek ve bilgi çalmak gibi amaçlarla hazırlanmış yazılımlara genel olarak verilen ad. Virüsler, trojanlar (truva atları), solucanlar gibi zararlı yazılımların geneline verilen addır.

²⁹ Gantz, et al., 2006

³⁰ Microsoft, 2014

³¹ BSA, 2007

³² A.g.e.

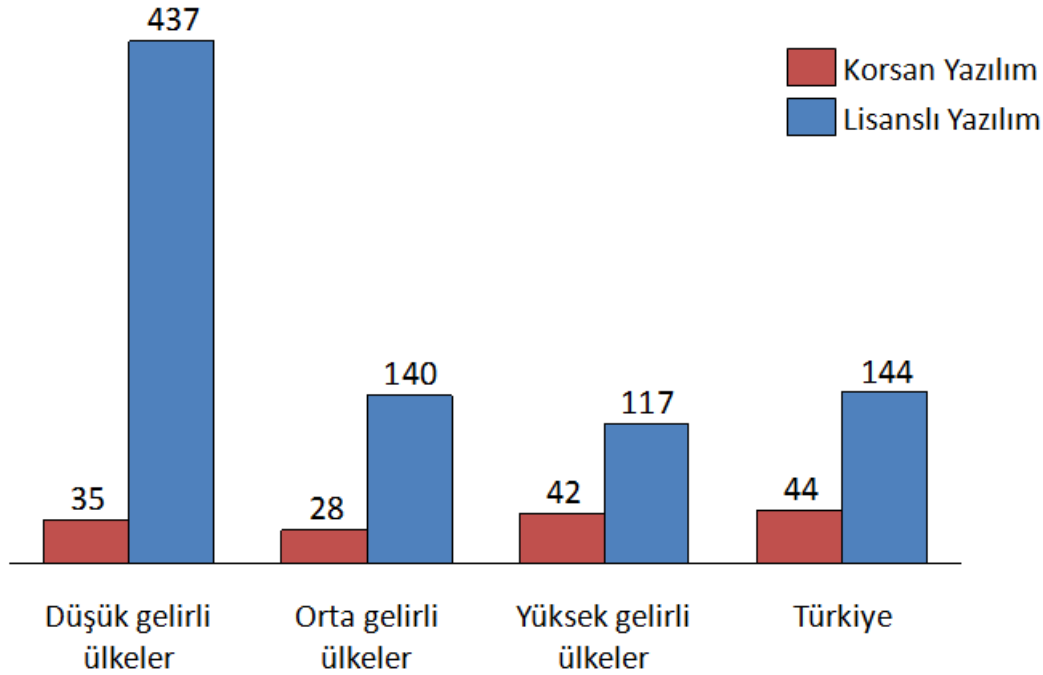
³³ INSEAD, 2013

kullanmamakla karşılaştırıldığında daha ekonomik olsa da lisanslı yazılım kullanmanın ekonominin geneline olan faydaları korsan yazılıma nazaran daha fazladır. Küresel olarak korsan yazılım kullanımını yüzde 1 oranında arttırmak 20 milyar dolarlık bir ekonomik değer üretirken lisanslı yazılım kullanımının aynı oranda artması durumunda fayda 73 milyar dolara ulaşmaktadır.³⁴

Lisanslı yazılımın ekonomik faydası, gelişmekte olan ülkelerde gelişmiş ülkelere kıyasla daha fazladır. Gelir seviyesi açısından dünya ülkeleri üç gruba ayrılırsa, yüksek gelirli ülkeler lisanslı yazılıma harcadıkları her 1 dolar karşılığında yatırımlarına 117 dolarlık geri dönüş almaktayken düşük gelirli ülkelerde geri dönüş 437 dolardır (Şekil 3). Korsan yazılımda ise 1 dolarlık yatırıma geri dönüş yüksek gelirli ülkelerde 42 dolar, düşük gelirli ülkelerde ise 35 dolardır. Orta gelirli ülkeler için lisanslı yazılıma yatırıma geri dönüş 1'e 140, korsan yazılıma geri dönüş 1'e 28 seviyesindedir. Bu rakamlar göstermektedir ki genel inanın tersine, lisanslı yazılım kullanmak ekonomik olarak en fazla gelişmiş ülkeler için değil, gelişmekte olan ülkeler için faydalıdır.³⁵

Türkiye’de lisanslı yazılım kullanımının yüzde 1 oranında artması durumunda bunun GSMH’ye katkısı 464 milyon dolar olarak tahmin edilmektedir. Buna karşılık, korsan yazılım kullanımının yüzde 1 artması yalnızca 232 milyon dolar katkı sağlayacaktır. Yatırıma geri dönüş açısından da benzer bir durum bulunmaktadır. Türkiye’de lisanslı yazılıma yapılan 1 dolarlık yatırım, 144 dolarlık geri dönüş sağlarken, korsan yazılım için geri dönüş 44 dolar düzeyinde kalmaktadır (Şekil 3).³⁶

Şekil 3: Farklı Ülke Gelir Gruplarında ve Türkiye’de 1 Dolar Yazılım Yatırımına Geri Dönüş

Kaynak: BSA

³⁴ A.g.e.

³⁵ A.g.e.

³⁶ A.g.e.

Sahte ve taklit ürünlerin bir diğer olumsuz etkisi, o ürünleri yasal yollardan üretenlere zarar vermesidir. Korsan ve taklitçilik, yenilikçiliğe ve ürün geliştirmeye yapılan yatırıma geri dönüşü azaltarak katma değeri yüksek bir yerli endüstrinin gelişmesini engeller. Bu durum, doğrudan gelir kaybına, dolaylı olarak da vergi ve istihdam kaybına yol açar.

Yerel yazılım endüstrisi gelişmemiş olan ülkelerde fikri mülkiyet hakları için alınan koruma önlemleri, gelişmiş yazılım endüstrisi olan ülkelere göre zayıftır.³⁷ Ayrıca kullanıcılar ile yazılım şirketi arasında eşitlikçi olmayan bir ilişki olması ve aradaki uzaklık, kişilerin hissettiği suçluluk duygusunu azaltır. Bu durum ise yasal olmayan yazılım kullanımını kolaylaştırır.

Ülkelerin yerel yazılım endüstrilerini geliştirme isteği, korsanlığa karşı gerekli tedbirleri almaları yönünde önemli bir motivasyon olabilir.³⁸ Yazılım sektörü gelişmiş ülkeler, fikri mülkiyet kanunları tarafından desteklenen çok sayıda ürüne sahip olup, yazılım sektörlerini güçlü güvenlik sistemleriyle korumaktadır.³⁹ Gelişme yolundaki ülkelerin uygulama konusundaki eksiklikleri bu altyapıya sahip olmamalarından kaynaklanır.

Korsan yazılım, Ar-Ge faaliyetlerinden beklenen getiriye düşürerek firmaların bu alana kaynak ayırmasını zorlaştırmaktadır. Ar-Ge, firmalar için oldukça maliyetli ve zaman alan bir süreçtir. Yazılım firmaları bu kapsamda yaptıkları harcamaların geri dönüşünü sattıkları lisanslar yolu ile alırlar. Yüksek maliyetle üretilen yazılımların lisanssız kopyalarının kullanılması, yazılım firmalarının satışlarını ve Ar-Ge yatırımlarına geri dönüşü düşürür. Bu durumda korsan yazılım, ekonominin geneline büyük fayda sağlayan ve nitelikli istihdam yaratan yazılım sektörünün gelişimini sekteye uğratır. Korsan yazılım kullanımının yarattığı bir başka sorun ise firmaların korsan yazılım kullanması sonucunda doğan haksız rekabettir. Korsan yazılım kullanan firmalar, rakiplerine karşı bir maliyet avantajı elde edebilir.

Korsan yazılımın Türkiye yazılım sektörüne olan zararının 2011 yılında 526 milyon dolar olduğu tahmin edilmektedir.⁴⁰ Vergiler ve sosyal harcamalar gibi dolaylı etkiler de hesaba katılırsa bu miktarın ekonomiye olan genel zararı 1 milyar dolara kadar çıkabilmektedir. Korsan yazılımla mücadelenin hem yazılım sektörüne, hem de ekonominin geneline önemli faydaları olacaktır. 2008 yılında yapılan bir çalışmaya göre, Türkiye’de korsan yazılım kullanım oranının yüzde 64’ten 54’e düşmesiyle 4 senede toplam 80 milyon dolar ek vergi geliri, 1900 civarında ek bilişim sektörü istihdamı ve ekonomiye 624 milyon dolarlık bir katkı sağlanabileceği öngörülmüştür.⁴¹

Korsan yazılımın ekonominin genelinden son kullanıcıya kadar her seviyede zararı bulunmaktadır. Korsan yazılımın son kullanıcıya verdiği doğrudan zararlar, güvenlik sorunları ve çeşitli hizmetlerden faydalanılamamasıdır. Ekonomiye verdiği dolaylı zararlar ise yazılım sektörünün gelişmemesi, toplanamayan vergiler ve kısıtlı kalan istihdam olarak sıralanabilir. Korsan yazılım, üretkenliği en yüksek sektörlerden biri olan yazılım sektöründe Ar-Ge’ye yapılan yatırımların geri dönüşünü azaltmakta, yerli yazılım firmalarının yabancı rakipler karşısında direnmesini zorlaştırmaktadır.

³⁷ Braithwaite & Drahos, 2002

³⁸ Gopal & Sanders, 1998

³⁹ Oksanen & Vallimäki, 2006

⁴⁰ BSA, 2012

⁴¹ IDC, 2008

2.4.Genel Değerlendirme

Yazılım sektörü, yazılımların son 10 sene içerisinde ekonominin ve hayatın her alanında artan kullanımıyla birlikte hem dünyada hem de Türkiye’de önemli bir gelişim göstermiştir. Lisanslı yazılım kullanımının verimliliği arttıran etkisi sayesinde imalattan perakendeye çok sayıda sektör dönüşüm geçirmeye başlamıştır. Bir ülkede yazılım sektörünün gelişebilmesi için fikri mülkiyet haklarının güçlü olması gerekmektedir. Türkiye’nin sahip olduğu fikri mülkiyet hakları çerçevesi ve mevcut mevzuatın uygulaması son yıllarda gelişmiş olsa da, korsan yazılım kullanım oranında kayda değer bir düşüş görülmemiştir.

Korsan yazılım, Ar-Ge yatırımlarına geri dönüşü azalttığı için yazılım sektörü, güvenlik sorunları sebebiyle kullanıcılar, yol açtığı vergi, istihdam ve üretkenlik kaybı nedeniyle de ekonominin geneli için bir tehdit oluşturmaktadır. Hizmetler ihracatında çok küçük bir yer tutan yerli yazılım sektörünün gelişememesi, bu alandaki ihracatı kısıtlayıp yazılım ihtiyacının dışarıdan karşılanmasına yol açarak cari açığı arttırabilir. Bu sebeple korsan yazılımla mücadelede öncelik vermek son derece önemlidir.

Şekil 4: Korsan Yazılımın Ekonomik Etkileri

	<u>Dünya Geneline</u>	<u>Türkiye’de</u>
Kullanıcı Şirketlere	•Güvenlik sorunları •Yakalanma riski •İşletme ve kullanılabilirlik problemleri	•İhracatta engellerle karşılaşma riski •Yatırıma geri dönüşte 1’e 100’lük kayıp
Ekonomiye	•63 milyar dolar değerinde korsan yazılım •Vergi ve İstihdam kayıpları	•1 Milyar dolarlık üretim ve vergi kaybı •1900 doğrudan nitelikli istihdam kaybı
Yerli Yazılım Endüstrisine	•Ar-Ge yatırımlarına geri dönüşün azalması •Haksız rekabet kaynaklı rekabet gücü kaybı	•526 milyon dolarlık kayıp pazar •Yazılımların çalışanlar tarafından kopyalanması

3. BÖLÜM –Dünyada ve Türkiye’de Korsan Yazılımla İlgili Yasal Düzenlemeler

3.1.Dünyada Fikri Mülkiyet Hakları

3.1.1 Çok Taraflı Anlaşmalar

Fikri mülkiyet haklarına yönelik uygulanan korumalar giderek önem kazanmakta ve önemli ticaret anlaşmalarına konu olmaktadır. Bu amaçla aşağıda ABD’de yürürlüğe giren yeni kanunlar ve çok taraflı ticaret anlaşmaları incelenmektedir.

3.1.1.1 TRIPS Ticaret İle İlgili Fikri Mülkiyet Anlaşması

Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşması (GATT)⁴² Uruguay Turu sonucunda 1994 yılında imzalanan TRIPS Ticarete İlişkin Fikrî Mülkiyet Haklarının korunması ve uygulanması konusunda asgari standartlar oluşturmaktadır. Artan küreselleşme karşısında fikri mülkiyet haklarında uygulanan düzenlemelerin standartlaştırılması ve aynı çatı altında toplanması amacıyla 1 Ocak 1995 tarihinde TRIPS Anlaşması yürürlüğe girmiştir.

TRIPS, mal ticaretini düzenleyen GATT Anlaşması ve hizmet ticaretini düzenleyen General Agreement on Trade in Services (GATS) Anlaşması ile birlikte Dünya Ticaret Örgütü’nün (DTÖ) küresel ticarete yön veren üç temel anlaşmasından biridir. TRIPS, DTÖ üyesi ülkelerde hak sahiplerinin adli veya idari makamlara başvurarak telif haklarını ihlal eden malların dolaşımının durdurulmasını sağlayan bir sürecin uygulamasına imkan tanımaktadır.

Anlaşma kapsamına alınan haklar arasında telif hakkı ve ilgili haklar, hizmet markaları da dâhil olmak üzere ticari markalar, menşe adları, coğrafi işaretler, endüstriyel tasarımlar, bitki çeşitlerinin korunmasına dair patentler, entegre devrelerin düzen tasarımları ile kamuya açıklanmamış ticari sırlar da dâhil olmak üzere bilgi ve test verileri bulunmaktadır. TRIPS, fikri mülkiyet kanunları alanında yapılmış en kapsamlı çok taraflı anlaşmadır.

TRIPS Anlaşması, bilgisayar programlarını “edebi eser” sayarak koruma altına almakta ve Bern Sözleşmesi kapsamında değerlendirmektedir.⁴³ Bu aynı zamanda, genelde uygulanan 50 yıllık koruma süresinin bilgisayar programları için de geçerli olduğu anlamına gelmektedir. Bu hüküm, bilgisayar programlarının telif hakları ile korunması gerektiğini ve programın taşındığı formatın korunma hakkı üzerinde etkisi olmadığını ifade etmektedir. Anlaşmada korsan mallar, telif haklarını ihlal eden mallar olarak tanımlanmaktadır.⁴⁴ Korsan mallar, hak sahibi veya yetkili kişinin rızası olmadan kopyalanan veya kopyalanmış ürün içeren ürünlerdir.

⁴² General Agreement on Tariffs and Trade

⁴³ Bkz. **Hata! Başvuru kaynağı bulunamadı.**

⁴⁴ Trade Related Intellectual Property Rights Anlaşması 52. madde (b) hükmü

TRIPS, korsan ve sahte mallarla mücadele kapsamında izlenecek prosedür ve yaptırımlara yönelik kurallar belirlemekte ve üye devletlerin sınır önlemleri almalarını öngörmektedir.

TRIPS'i önemli kılan bir diğer husus, birçok ikili ve çoklu Serbest Ticaret Anlaşması'nın (STA) TRIPS Anlaşması'na atıfta bulunması ve TRIPS'in sınır önlemleri hükümlerinin diğer anlaşmalara birebir dâhil edilmesidir. Buna örnek olarak Kuzey Amerika Serbest Ticaret Anlaşması (NAFTA⁴⁵) ve ABD'nin Şili, Avustralya ve Fas ile olan serbest ticaret anlaşmaları verilebilir.

3.1.1.2 ACTA Sahtecilik Karşısı Serbest Ticaret Anlaşması (Yürürlüğe Girmemiştir)

Sahtecilik Karşısı Serbest Ticaret Anlaşması - Anti-Counterfeiting Trade Agreement (ACTA), TRIPS tarafından ortaya konulmuş fikri mülkiyet koruma mekanizmalarını modernize etmek amacıyla Avusturalya, Kanada, Japonya, Güney Kore, Meksika, Fas, Yeni Zelanda, Singapur, İsviçre, ABD ve AB arasında görüşülmeye başlanmış bir anlaşmadır. Haziran 2005'te G8 zirvesi sırasında gayri resmi olarak Japonya tarafından gündeme getirilen TRIPS Anlaşması'nın devamı niteliğindeki düzenlemelerle taklit ve korsan sorununa yönelik tepkileri değerlendirmeyi ve bu doğrultuda değişiklikler yapmayı amaçlamıştır.

ACTA'nın iki bölümden oluştuğu söylenebilir. İlk bölümde taklit ve korsana karşı üye ülkelerce kullanılan mücadele araçlarının uyumlu hale getirilmesi amaçlanmıştır. Bu kapsamda, ilk olarak telif hakları alanındaki hasarı onarmak için verilen tazminat hakkına "ek" tazminat ödenmesine imkân sağlamaktadır. Böylece, ABD'de yaygın olarak uygulanan "cezalandırıcı tazminat"⁴⁶ uygulamasının bir benzerini öngörmektedir. Hak sahibine ihlalcinin bahse konu faaliyetten elde ettiği mallara el koyma hakkını tanımaktadır.⁴⁷ ACTA, taraflar arasında işbirliği için mekanizmalar öngörmekte, böylelikle yetkili makamlar arasında gizli nitelikteki bilgi alışverişi ve kişisel veri değişimine imkân vermektedir. Anlaşmada ayrıca sınırda uygulanacak tedbir hükümleri de yer almaktadır. Bu hükümler, örneğin ticari özellikte küçük sevkiyatlarla gönderilen mallara (ithalat-ihracat) uygulanılacak niteliktedir.

Anlaşmanın ikinci bölümü dijital ortamda fikri mülkiyet kanunlarının uygulanması konusuna odaklanmaktadır. Örneğin, hizmet sunucularını, yetkili makamların talebi üzerine, hesabı fikri mülkiyet haklarını ihlal etmek için kullanılan abonenin hak sahibine ifşa etmesini sağlayan mekanizmaların uygulanmasını öngörmüştür.⁴⁸

ACTA 1 Ekim 2011 tarihinde Avustralya, Kanada, Japonya, Güney Kore, Yeni Zelanda, Singapur, Fas ve ABD, 26 Ocak 2012 tarihinde ise AB tarafından Tokyo'da imzalanmıştır. Anlaşma, 4 Temmuz 2012 tarihinde AB Parlamentosu'nun reddetmesi nedeniyle yürürlüğe girememiştir. Bununla birlikte uluslararası planda başat ağırlıkta olan gelişmiş ekonomilerin fikri mülkiyet konularına ne şekilde yaklaştıklarını göstermesi ve bu alanının gelecekte nasıl düzenleneceğine ilişkin ipuçları içermesi bakımından önemsenmektedir. ACTA'nın internet özgürlüğünü kısıtlama riski bulunan katı hükümler

⁴⁵ NAFTA, n.d.

⁴⁶ Cezalandırıcı tazminat, kusurlu davranışıyla bir başkasına zarar veren kişinin cezalandırılması amacıyla kişinin zararın maliyetini aşan bir meblağı zarar görene ödemesiyle sonuçlanan bir tazminat türüdür

⁴⁷ ACTA Anlaşması 25.madde

⁴⁸ ACTA Anlaşması 27.madde

içermesi ve yoruma açık maddeler bulundurması kamuoyunun büyük tepkisini çekmiş ve anlaşmanın ret edilmesine sebep olmuştur.

3.1.2 Amerika Birleşik Devletleri'nde Durum

Yasa dışı yazılım kullanımındaki artış nedeniyle ABD'de bazı eyaletlerde, fikri mülkiyet hak sahiplerine olduğu gibi bilgi teknolojilerini hukuka uygun olarak kullanan rakip şirketlere de dava açma hakkı tanınmaya başlanmıştır.

3.1.2.1 Eyaletler Düzeyinde Haksız Rekabet Kanunu

Hukuka aykırı şekilde kullanılan bilişim teknolojilerinin neden olduğu haksız rekabet üstünlüğüne değinen ilk kanun, Louisiana eyaleti tarafından 2010 yılında çıkartılan "Haksız Ticari Uygulamalar ve Tüketiciyi Koruma Kanunu"dur. Kanun uyarınca " Bilişim teknolojilerini hukuka aykırı şekilde kullanarak (korsan yazılım dâhil) imal edilen ürünlerin satılması veya hizmetlerin sunulması" yasaklanmıştır. Louisiana eyaleti bu konuda özel bir yasal düzenleme yapan ilk eyalet olmuştur⁴⁹.

Haziran 2011'de, ABD'deki ticarete dayalı eyaletlerden biri olan Washington'da, bilişim teknolojilerinin hukuka aykırı kullanımından kaynaklanan haksız rekabeti önlemek amacıyla Haksız Rekabet Kanunu çıkartılmıştır. Kanun, donanım ve yazılımları haksız rekabet kapsamına alarak, bilişim teknolojileri kavramını geniş bir şekilde tanımlamaktadır.

Kanun ile bir şirket, eğer üretim sürecinde bilişim teknolojilerini hukuka aykırı şekilde kullanıyorsa, üretim yerinin Washington eyaleti olup olmadığına bakılmaksızın sorumlu tutulmaktadır. Üretim yeri tüm değer zincirini içerecek şekilde geniş bir biçimde tanımlanmakta ve üretim, dağıtım, pazarlama veya muhasebe gibi faaliyetlerin tamamında kullanılan her türlü yazılımı kapsamaktadır. Kanunun ihlali durumunda, sulh hukuk davası açma hakkı eyalet başsavcısına ve ihlalcinin aynı malları aynı eyalette bilişim teknolojilerini hukuka uygun şekilde kullanarak üreten ve satan rakiplerine tanınmaktadır.

Haksız Rekabet Kanunu'nun getirdiği bir diğer yenilik ise, üçüncü taraflara karşı da dava açma hakkı tanımış olmasıdır. Bilişim teknolojilerini hukuka aykırı şekilde kullanan üreticiye karşı açılmış bir dava olduğunda, "dolaylı ihlalci", yani bilişim teknolojilerinin hukuka aykırı şekilde kullanılarak üretildiği mal ve hizmetleri satan veya kendi üretiminde bir bileşen olarak yararlanan ikincil üreticiye de dava açılabilmektedir. Üretimlerinde korsan yazılım kullanılarak imal edilen mallardan yararlanan üreticilere karşı dava açma hakkı tanınmış, yasal yazılım kullanım zorunluluğu değer zincirinin tüm aşamalarını kapsayacak şekilde geniş tutulmuştur. Bu durumda doğrudan ihlalci ile dolaylı ihlalci arasında bir sözleşme bulunması şart koşulmaktadır. Ayrıca uyum yükümlülüğünün değer zincirinin tümünü kapsayacak şekilde genişletildiği de görülmektedir. Bir ihlalciye karşı açılan dava kazanılırsa, mahkeme ürünlerin Washington eyaletinde satışını sınırlayabilmekte ve ihlalciyi maddi hasarın tazminatını (örneğin, rakip firmanın ekonomik zararı) veya hukuka aykırı şekilde kullanılan bilişim teknolojilerinin piyasa fiyatını ödemekle yükümlü tutulabilmektedir. Ceza belirleme konusunda mahkemelere geniş bir takdir yetkisi tanınmaktadır.

⁴⁹ Hamilton, 2012

Washington eyaletinin yanı sıra, Kaliforniya, Connecticut, Illinois, Indiana, Kentucky, Louisiana, Massachusetts, Missouri, New York, North Carolina, Oregon ve Utah eyaletleri de haksız rekabeti düzenlemek için “Baby FTC (Federal Trade Commission) Act” olarak bilinen kendi eyalet kanunlarını çıkartmışlardır. Bu kanunlar da tüketiciyi koruma amacıyla haksız ve aldatıcı ticari uygulamaları yasaklamakta ve ihlalcilere karşı mağdur durumda olan rakibe dava açma hakkı tanımaktadır.

18 Ekim 2012 tarihinde Taylandlı bir deniz mamulleri üreticisi hakkında, üretim ve işleme aşamalarında lisanssız yazılım kullanması ve bu suretle haksız rekabete yol açması gerekçesiyle Massachusetts Başsavcılığı tarafından soruşturma başlatılmıştır. Şirket uzlaşmaya gitmeyi tercih etmiş, ithal edilecek olan ürünlerde yasal olmayan yazılım kullanmamayı ve 10.000 USD ödemeyi kabul etmiştir.⁵⁰

Kaliforniya Başsavcılığı tarafından korsan yazılım kullanan iki yabancı tekstil üreticisine karşı açılan bir diğer dava da “haksız rekabet, yasa dışı, haksız, hileli iş yöntemleri ve uygulamalarının tümünü” içerdiği belirtilerek⁵¹ yasa dışı yazılımlar kapsamına alınmıştır.

Yabancı şirketler tarafından giderek artan haksız ve hukuka aykırı bilişim teknolojileri kullanımının önüne geçmek için haksız rekabet kanunlarının kullanımı yaygınlaşmaktadır. Haksız Rekabet Kanunu federal düzeyde bir kanun olmamasına rağmen Amerika’nın genel ticaret ilkeleri arasında yer bulmaya başlamıştır.

3.1.2.2 ABD Federal Düzey

Federal seviyede haksız rekabet, Federal Ticaret Komisyonu (Federal Trade Commission) tarafından düzenlenmektedir. 1914 yılında yürürlüğe giren Federal Ticaret Komisyonu Kanunu’nda yasa dışı bilişim teknolojileri kullanımından dolayı haksız rekabet avantajı elde eden üreticilere karşı özel bir yasal düzenleme yoktur. Federal Ticaret Komisyonu Kanunu’nun 5. Bölümü ticareti etkileyen haksız veya aldatıcı davranış ve uygulamaları yasaklamakta ve bu ihlallere yönelik Federal Ticaret Komisyonu’na geniş bir yetki tanımaktadır. Bu doğrultuda komisyon tazminat talep edebilir, ihtiyati tedbirler alabilir. Ancak Federal Ticaret Komisyonu bilgi teknolojilerinin hukuka aykırı şekilde kullanımını önlemek amacıyla 5.bölüm altında kendisine tanınan yetkileri henüz kullanmamıştır. Federal Ticaret Komisyonu Kanunu’ndaki önemli bir diğer nokta ise dava açma yetkisinin sadece kamu görevlilerine tanınmasıdır.

Ekim 2011’de, 36 ABD eyaletinin başsavcıları Federal Ticaret Komisyonu’na bir mektup göndermiş ve bu tür haksız rekabetin önüne geçmek için federal düzeyde yasal düzenlemeler yapılması talebinde bulunmuşlardır. Bu girişim ABD Senatosu Küçük İşletmeler ve Girişimcilik Komitesi ile Küçük İşletmeler Temsilciler Meclisi tarafından desteklenmiştir. Ancak federal düzeyde özel bir kanun henüz çıkmamıştır.

Federal düzeyde başvurulabilecek bir diğer kanun ise 1930 Tarife Yasası’nın 337. bölümüdür. (1930 Tariff Act Section 337) Bu hüküm, Amerikan Uluslararası Ticaret Komisyonu’na, USITC, ithalatı yapılan

⁵⁰ Fennimore, 2012

⁵¹ Kapos, 2013

ürünlerin Amerikan Fikri Mülkiyet Hakları'nı ihlal edip etmediği konusunda soruşturma başlatma ve ihlal tespit ettiği durumlarda yaptırımda bulunma yetkisi tanımaktadır.

Bahse konu ürünler hakkındaki soruşturma, Komisyon tarafından açılabilen veya rakip firmalar ya da fikri mülkiyet hak sahipleri gibi bu durumdan etkilenen özel kişilerin şikâyetleri üzerine başlatılabilmektedir. Bir ihlal tespit edilmesi durumunda komisyona herhangi bir ürünün ithalatını engelleme yetkisi tanınmaktadır. Bu engellemeler ihlale konu ürünle sınırlı olabileceği gibi, genel nitelikte olup belirli bir kategori ürünün tümünü kapsayabilmektedir. İhlaller hakkında günlük 100.000 USD 'den az olmamak üzere veya ithalata konu olan ürün değerinin iki katına kadar para cezası verilebilmektedir.

3.1.2.3 ABD'nin Taraf Olduğu Serbest Ticaret Anlaşmaları

DTÖ gibi çoklu ticaret platformlarında fikri mülkiyet haklarına yönelik gelişmelerin hızlı ilerleyememesi sebebiyle ABD, fikrî mülkiyet hakları alanında ticaret ortaklarıyla yaptığı ikili anlaşmalarda yeni ve genişletilmiş taahhütler oluşturmayı amaçlamaktadır. Özellikle yakın zamanlarda imzalamış olduğu ikili veya bölgesel ticaret anlaşmaları TRIPS standartlarının ötesine geçen fikri mülkiyet hukuku maddeleri içermektedir. Bu STA'lar katılımcı ülkelerin ulusal mevzuatlarında değişiklikler yapmalarını da gerektirmektedir.

ABD-Kolombiya Serbest Ticaret Anlaşması

Bu konuda güncel bir örnek, Kolombiya ve ABD arasında yakın zamanda imzalanan ve 5 Mayıs 2012 tarihinde yürürlüğe giren STA'nın düzenlemeleridir. Bu anlaşma dijital ortamda telif eserlerin korunması için önemli hükümler içermektedir. Telif eserler için genişletilmiş koruma şartları arasında uydu televizyon programlarına yönelik korsanlığı önlemek için "şifreli uydu sinyalleri kuralları" ve "telif hakkı ihlali durumunda internet servis sağlayıcılarının yükümlülüğüne yönelik hükümler" gibi düzenlemeler yer almaktadır.

Anlaşma kapsamında, ticari marka korumasında İnternet alan adlarındaki anlaşmazlıkları çözmek için bir düzenleme yapılması, ticari markaların kaydı ve bakımı için çevrimiçi bir sistem oluşturulması ile arama yapılabilir veri tabanı ve ticari mal kaydı için şeffaf prosedürlerin olması hükme bağlanmıştır. Kolombiya "telif hakkı korsanlığı" ve "marka sahteciliği"ne karşı sert ve caydırıcı para cezaları uygulamayı taahhüt etmiştir.

ABD-Kolombiya STA'sı, yaptırım yöntemlerini güçlendirmek için, korsan malların ve bunların üretimlerinde kullanılan donanımların haczine, el konulmasına ve imhasına yetki vermektedir. Ayrıca gümrük çalışanlarına ve savcılara, hak sahiplerinden resmî bir şikâyet gelmeden hukuksal yaptırım uygulama imkânı tanımaktadır. Anlaşma bunlara ek olarak, serbest ticaret bölgelerinin veya limanların korsan veya sahte malların ticaretinde kullanılmaması için transit mallara gümrük muhafazası sağlamaktadır.

ABD-Kore Serbest Ticaret Anlaşması (KORUS)

Fikri mülkiyet hukuku açısından önemli olan bir diğer anlaşma ise, ABD ve Kore arasında imzalanmış ve 2011 yılında yürürlüğe girmiş olan KORUS Serbest Ticaret Anlaşması'dır. STA kapsamında her iki

ülkeye, karşı tarafın fikri mülkiyet hak sahiplerine ulusal muamele uygulanması, fikri mülkiyet hukuku ile ilgili olan kanun ve yönetmeliklerin yayınlanarak şeffaflık sağlanması, korsanlığa karşı kullanılan malzemelerin telif hakkının korunması, korsan ve sahte mallara el konulması, imha edilmesi ile suç ortaklarına uygulanacak cezalar gibi yükümlülükler verilmiştir.

KORUS STA'nın, ABD'nin fikri mülkiyet hukuku konusundaki önceliklerini yansıttığını söylemek mümkündür. Nitekim Fikri Mülkiyet Haklarının uygulanması, dijital içeriğin korunması, patent uygulamaları gibi başlıklar üzerinde durulmuştur. Anlaşma, uzmanlar tarafından "ABD Hukuk ve Korumalarının İhracatı" olarak da tanımlanmaktadır.

Kutu 2: KORUS STA

ABD ve AB, TTIP anlaşmasının müzakereleri sırasında şablon olarak bu konuda halen yürürlükte olan en kapsamlı ve en güncel ticaret anlaşmalarını kullanacaklardır. 15 Mart 2012 tarihinde yürürlüğe giren KORUS STA ABD'nin tamamlanmış bir diğer en kapsamlı ticaret anlaşmasıdır. Güney Kore ABD'nin yedinci ve ABD ise Güney Kore'nin üçüncü büyük ticaret ortağıdır. KORUS ticaret ve yatırım konularında yenilikçi hükümler barındırmaktadır.

Yatırım:

Yatırım alanında kapsamlı bir korunma sağlayan hükümlere yer verilirken yatırımcı ve devlet arasında ortaya çıkabilecek uyuşmazlıkların çözümü için özel bir mekanizma ve prosedürler öngörülmüştür.

Hizmet Sektörleri:

Hizmet ticareti liberalizasyonu için negatif liste yaklaşımı benimsenmiş, listede belirtilenler dışındaki tüm hizmet sektörleri rekabete açılmış, diğer bir deyişle kapsamlar geniş tutulmuştur.

Hayvan ve Bitki Sağlığı Önlemleri:

Hayvan ve Bitki Sağlığı alanında daimi bir komitenin kurulması öngörülmüş, bu konuda karşılaşılabilecek mevzuat uyuşmazlıklarının karşılıklı düzenleyici kurumlar tarafından yürütülen ve belirlenen "bilimsel risk analizi" yöntemiyle çözüme kavuşturulması konusunda karar verilmiştir.

Kamu Alımları:

Çoklu Devlet Alımları Anlaşması temel olarak kabul edilmiş ve merkezi hükümetin kamu alımlarına erişim olanakları iyileştirilmiştir. Ayrıca ihalelerde uygulanan eşik değer düşürülerek, rekabet artırıcı bir ortam sağlanması hedeflenmiştir.

3.1.2.4 Avrupa Birliği ve Transatlantik Ticaret ve Yatırım Ortaklığı Anlaşması (TTIP) Altında Fikri Mülkiyet

Avrupa Birliği'nde fikri mülkiyet kanun ve yaptırımlarının çerçevesi Birlik düzeyinde bir direktif ile çizilmiş, düzenleme ve yaptırımlar üye devletlerin yetki alanında bırakılmıştır. Dolayısıyla mevzuat ve uygulama bir ülkeden diğerine farklılık göstermektedir.

Ancak 2009/24/EC Direktifi'nin bilgisayar programlarının yasal korunmasına ilişkin 7. madde (1) (b) hükmünde ticari amaçlar için izinsiz yazılım kullanımı AB hukuku kapsamında yasaklanmıştır. Direktif, üye devletleri kendi ulusal mevzuatlarına uygun olarak gerekli düzenlemeleri yapmakla yükümlü kılmaktadır. Avrupa Adalet Divanı, 2011 yılında verdiği l'Oréal kararında⁵² ise üçüncü tarafların kendileri işlemedikleri halde fikri mülkiyet haklarının ihlallerinden sorumlu tutulabileceklerine hükmetmiştir. Bu kapsamda fikri mülkiyet hukukunu ihlal eden malların ticaretini yapmama veya ticaretini yapmaya yardımcı olmama sorumluluğu getirilmektedir.

AB ve ABD arasında "çok kapsamlı ticaret ve yatırım ortaklığı" müzakerelerinin başladığı, 13 Şubat 2013 tarihinde kamuoyuna duyurulmuştur. Bugüne kadar başlatılmış en iddialı çok taraflı ticaret anlaşması girişimi olarak görülen TTIP'de altı müzakere turu tamamlanmıştır. 7'nci turun ise Eylül ayında yapılması kararlaştırılmıştır.

AB ve ABD'nin özellikle sanayi mallarında birbirlerine karşı uyguladıkları gümrük tarifeleri oldukça düşük seviyelerdedir. Bu nedenle TTIP Anlaşması'nın daha ziyade tarife-dışı engeller üzerinde yoğunlaşması ve sınırda düzenlemenin ötesinde geçerek "sınır ardı" yeni kurallara emsal teşkil edeceği öngörülmektedir. AB ve ABD global hasılanın % 46,7'sini dünya ticaretinin ise yaklaşık üçte birini teşkil etmektedir. Bu nedenle AB-ABD'nin ortak normlar ile hareket etmeleri dünyanın geri kalanı için oldukça önemli olacak; fiili olarak küresel norm koyucu konumları ile küresel kural ve standartları belirleyeceklerdir.

AB'nin fikri mülkiyet hukuku konusunda göreceli olarak daha esnek tutumunun bu süreç içinde değişeceğine kesin gözüyle bakılmaktadır. Zira ABD ve AB arasında müzakereleri Temmuz 2013 tarihinde başlamış olan TTIP Anlaşması kapsamında ele alınacak başlıklardan biri olarak belirlenmiştir. TTIP daha önce uluslararası platformda üzerinde mutabakata varılamamış ya da yeterli ilerlemenin kaydedilemediği pek çok alanda "ileri düzenlemeler" yapmak suretiyle bir anlamda küresel kuralları yeniden tanımlaması beklenmektedir. DTÖ bünyesinde sürdürülen Doha Kalkınma Turu müzakerelerinin açmaza girmesi ve beklentileri karşılayamaması sonucunda AB ve ABD'nin desteklediği yeni düzenlemeler yürürlüğe girememiştir. Ancak TTIP kapsamında başta fikri mülkiyet hakları olmak üzere, rekabet politikası, yatırımlar, hayvan ve bitki sağlığı gibi pek çok alanda DTÖ düzenlemelerinin çok ötesine geçen yeni kuralların oluşturulmasına kesin gözüyle bakılmaktadır. Bu hedefler arasında "ABD tarafından müzakere edilen fikri mülkiyet haklarını düzenleyen ikili veya çok taraflı ticaret anlaşmalarının ABD Hukuku'nun sağladığı standarda benzer bir koruma" ve "Ticarete ilişkin Fikrî Mülkiyet Anlaşması (TRIPS) ve Sağlık Deklarasyonu'na uyumlu olmasının" sağlanması gereği üzerinde durulmaktadır. TRIPS yükümlülükleri üzerine getirilen bu ek standartlar yukarıda bahsedildiği üzere ABD tarafından yapılan ikili anlaşmalara taşınmaktadır. Bu prensiplerin TTIP'e de yansıtılması muhtemeldir.

⁵² L'Oréal SA and Others v eBay International AG and Others, 2011

ABD ve AB arasında müzakereleri sürdürülen Transatlantik Yatırım ve Ticaret Ortaklığı'nın üzerinde duracağı konular arasında fikri mülkiyet kanunlarının olması beklenebilir. Amerikan Kongresi, ikili ticaret anlaşmaları müzakerelerinde "Fikri Mülkiyet" başlığı ile ilgili hedeflerini belirlemiştir.

ABD'nin yeni yaklaşımı çerçevesinde fikri mülkiyet kanununda önemli paradigma değişiklikleri gerçekleştirilmekte ve korsan yazılım kullanan şirketlere rakipleri tarafından dava açma hakkı tanınmaktadır. Bir taraftan fikri mülkiyet hak sahiplerine olduğu gibi rakip firmalara da dava açma hakkı tanınmakta, diğer taraftan ise fikri mülkiyet kanunlarına uyumluluk esaslı ithalatçının sorumluluğu altına girmektedir. Müzakereleri sürdürülen TTIP Anlaşması ile bu hükümler yaygınlaşabilir ve yasal bilişim teknolojileri kullanma zorunluluğu tarife dışı engele dönüşebilir. Bu değişimin diğer ülkeleri olduğu gibi Türkiye'yi de etkileyeceği konusunda ise hiç kuşku yoktur. Korsan yazılıma ilişkin ortaya çıkan bu yeni durum, yasal yazılım kullandıklarını kanıtlayamayan üretici ve ihracatçılarımızın AB ve ABD pazarlarına erişimini engelleyebilir, ayrıca küresel değer zincirinin dışında kalma riskini ortaya çıkarabilir.

3.1.2.5 Trans-Pacific Partnership Anlaşması ve Fikri Mülkiyet Bölümü

Pasifik-Asya bölgesinde ekonomik bütünleşme, yatırım ve ticareti teşvik etmek amacıyla 2005 yılında müzakereleri başlatılmış olan Pasifik Ötesi İşbirliği Anlaşması'nda (Trans-Pacific Partnership Agreement-TPP) 20. tur tamamlanmıştır. Müzakereler ABD, Japonya, Şili, Yeni Zelanda, Singapur, Brunei, Avustralya, Vietnam, Peru, Malezya, Kanada ve Meksika arasında sürdürülmekte, Güney Kore'nin ise yakın zamanda bu ülkelerin arasına dâhil olması beklenmektedir.

TPP üye ülkelerinin milli gelirlerinin toplamı küresel gelirin yaklaşık %40'ını temsil etmektedir⁵³. ABD'nin 2013 yılında gerçekleştirdiği mal ihracatının %44'ünü, tarımsal ürün ihracatının ise %85'ini TPP ülkelerine yaptığı göz önünde bulundurulursa, Amerika için oldukça önemli bir ihracat pazarı oluşturdukları söylenebilir⁵⁴.

TPP Anlaşması, yeni nesil derin ve kapsamlı serbest ticaret anlaşması sınıfına girmektedir. Ancak tarife ve tarife dışı engelleri ortadan kaldırmak haricinde TPP üye ülkeleri arasında bölgesel tedarik zinciri oluşturmayı ve geliştirmeyi de hedeflediği için bölgesel boyutu öne çıkmaktadır. Görüşmeleri gizli olarak sürdürülen bu anlaşmanın fikri mülkiyet hakları ve çevre bölümlerinin taslak hali kamuya sızmıştır⁵⁵. Taslak olarak hazırlanmış olan fikri mülkiyet bölümü incelendiğinde bir kaç nokta dikkat çekmektedir.

Öncelikle TPP Anlaşması'nda korsan mallar, üretim ülkelerinde hak sahibinin rızası olmadan, ithal edildiği ülkenin kanunları uyarınca telif hakkı ihlali teşkil edecek şekilde doğrudan veya dolaylı olarak bir maldan üretilen kopyalar olarak tanımlanmaktadır. Bir başka deyişle "korsan mallar" ihraç edilen ülkenin telif hakları kanunlarına göre değerlendirilmektedir. Buna ek olarak TPP Anlaşması kasıtlı olarak gerçekleştirilen sahte mal ve korsan ürün ticaretini açık bir şekilde suç faaliyeti olarak sınıflandırmaktadır. Korsan mal ticaretinin tanımı oldukça geniş tutularak; maddi kazanç amacıyla veya maddi kazanç amacı olmadan gerçekleştirilen kanun ihlalleri olarak açıklanmaktadır.

⁵³ <http://www.dfat.gov.au/fta/tpp/>

⁵⁴ <http://www.ustr.gov/tpp/overview-of-the-TPP>

⁵⁵ <https://wikileaks.org/tpp/>

Ayrıca taslakta, caydırıcı bir etki yaratması için üye ülkelerin bu ihlallere karşı yüksek para cezaları ve hapis cezaları uygulamaları öngörülmektedir. Bu cezaların, yargı makamları tarafından “gerçekten” uygulanması için üye ülkelerin bu yönde politikalar oluşturması, yönetmelikler hazırlaması gerektiği belirtilmektedir. Tüm sahte, korsan mallara el konulması ve imha edilmeleri öngörülmektedir.

ABD’nin bilgisayar programlarının patent kapsamı altına alınabilmesini sağlayacak bir madde önermesi ancak bu maddenin diğer tüm ülkeler tarafından reddedilmiş olması dikkat çeken bir diğer unsurdur.

ABD tarafından müzakereleri sürdürülen TPP ve TTIP anlaşmalarını kıyasladığımızda TPP’nin Amerika Birleşik Devletleri’nin fikri sınaî haklar alanındaki güncel yaklaşımını yansıttığını ancak TTIP Anlaşması’nın bir adım daha ileri giderek daha yüksek standartlar oluşturmayı hedeflediğini belirtebiliriz.

Şekil 5: ABD’de Durum

Amerika Birleşik Devletleri’nde Durum

	<u>Konu</u>	<u>Dava Açma Hakkı</u>	<u>Ceza</u>
Washington Eyalet Kanunu	•Bilişim Teknolojilerinin Hukuka Aykırı Kullanımı	•Kamu Yetkilileri veya Rakip Şirketlere	•Ürünlerin satışını yasaklamak ve Tazminat Hakkı
Federal Ticaret Kanunu	•Ticareti Etkileyen Haksız veya Aldatıcı Uygulamalar	• Kamu Yetkililerine	•Tedbir ve/veya Tazminat
Diğer Eyalet Kanunları Baby FTC Act	•Tüketiciyi Koruma/Haksız ve Aldatıcı Ticari Uygulamalar	•Kamu Yetkilileri veya Rakip Şirketlere	•Tedbir ve/veya Tazminat

3.2. Türkiye’de Fikri Mülkiyet Hakları

Ülkemizde gerçekleşen fikri mülkiyet hakkı ihlalleri çerçevesinde korsan yazılımı incelemek faydalı olacaktır. Bu amaçla aşağıda mevzuatımız, taraf olduğumuz uluslararası anlaşmalar ve bu alanda yayınlanan başlıca uluslararası raporlar incelenmektedir.

3.2.1. Anlaşmalar ve Kanunlar

Türkiye, Uruguay Turu sonucu ortaya çıkan ve fikri haklar alanında uluslararası bir standart sağlamayı amaçlayan DTÖ Kuruluş Anlaşması eki TRIPS’i 1995 yılında kabul etmiştir. TRIPS Anlaşması, Uruguay Turu sonrasında 1995 yılında kurulan Dünya Ticaret Örgütü’nün üç temel anlaşmasından biridir. Önceki bölümde belirtildiği gibi çok taraflı bir anlaşma olan TRIPS, fikri mülkiyet haklarını tüm yönleriyle kapsayan ilk anlaşmadır. TRIPS Anlaşması fikri mülkiyet alanında asgari standartlar belirlemekte ve üye ülkelere isterlerse daha geniş koruma uygulama olanağı tanımaktadır. Üye ülkeler kendi hukuk sistemleri ve uygulamaları kapsamında anlaşmanın yükümlülüklerini yerine getirmek için gerekli yöntemi seçme konusunda serbest bırakılmıştır.

12.06.1995 tarih ve 22311 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan 4110 sayılı "5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu’nun bazı maddelerinin değiştirilmesine ilişkin kanun" ile bilgisayar yazılımları, Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu’nun (FSEK) koruması altına alınmıştır. Bu doğrultuda Türkiye’de yazılımlar, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu (FSEK) hükümlerince “eser” olarak kabul edilip telif hakları ile korunmaktadır. Türkiye’de yazılımlar ticari amaçla ve üretimde kullanılıyor olmalarına rağmen, sanat eserleri ile aynı kanunlar tarafından korunmaktadır. Yazılıma yönelik hakları belirleyen ayrı bir kanun bulunmamaktadır.

Kanun uyarınca lisansı alınmamış kopya yazılım kullanımı, lisanssız kopya yazılım satışı, lisanssız kopya yazılımlarının ticari amaçla elde bulundurulması, bedelsiz dağıtılması, kiraya verilmesi ve yasal kullanım hakkına sahip olunmadığı halde yazılımın lisansta izin verilenden fazla çoğaltılması, bu kopyaların kiralanması, satılması, dağıtılması ya da bedelli bedelsiz başkasına verilmesi veya sair surette lisans sözleşmesine aykırı davranılması fiilleri suç teşkil etmektedir. Kanun, ayrıca işlenen suçun türüne göre, bir yıldan beş yıla kadar hapis veya adli para cezası öngörmektedir.

FSEK için, AB uyum sürecini hızlandıracak ve Türkiye’nin taraf olduğu uluslararası anlaşmalara uyumunu arttıracak bir dizi değişikliğin bulunduğu bir kanun tasarısı ilgili TBMM komisyonundadır. Bu kanun tasarısı, hak sahiplerinin haklarını iyileştirmek, çeşitli kuruluşlara yönelik istisnaları revize etmek, sahibine ulaşılamayan eserleri topluma kazandırmak, toplu hak yönetim sistemini kurmak ve dijital hak ihlallerini engellemek hedefleriyle hazırlanmıştır. Tasarı, çelişkileri giderici maddelerle beraber bir dizi yenilik getirmektedir. İlgili yasalarda yapılan değişiklikler sayesinde korsan ürünlerin üretim, dağıtım ve satışına kolluk güçlerinin doğrudan müdahalesine olanak verilmektedir. Hak sahipliğinin daha net ve etkin bir şekilde belirlenebilmesini sağlayan yasa, bu amaçla dijital bir veri tabanı da oluşturmaktadır.

Fikri mülkiyet haklarına ilişkin henüz yasalaşmamış bir diğer yeni düzenleme de *Patent Haklarının Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde*

*Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı'dır. TBMM'de genel kurul gündeminde yasalaşmayı bekleyen bu değişiklikler, patent ve sınâî mülkiyet mevzuatının Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası anlaşmalar ile uyumunu sağlamak, uygulamaları iyileştirmek, sınâî mülkiyet mevzuatını Türk Ceza Kanunu'na entegre etmek ve Türk Patent Enstitüsü'nün kurumsal kapasitesini güçlendirmek amacını gütmektedir. Mevcut patent kanununda da, tasarıda da yazılımların patentle korunmasına dair bir hüküm bulunmaması hukuki bir tartışma konusudur (Bölüm 1/**Hata! Başvuru kaynağı bulunamadı.**).*

3.2.2. Türkiye'nin Başlıca Uluslararası Raporlardaki Durumu

Çeşitli yabancı ve uluslararası kuruluşlar Türkiye'deki fikri mülkiyet hakları sorunlarına dikkat çeken raporlar yayınlamıştır. Türkiye'nin fikri mülkiyet haklarına daha çok önem vererek yaptırım ve uygulamalarını güçlendirmesi gerektiği düşüncesine yer veren önemli yayınlar arasında ABD'nin *Special 301 Raporu*, AB İlerleme Raporları ve Uluslararası Ticaret Odası'nın BASCAP Raporu sayılabilir.

Special 301 Raporu 1989 yılından beri düzenli olarak Amerikan Ticaret Temsilciliği Ofisi (USTR) tarafından hazırlanmaktadır. Bu raporun amacı, ABD ile ticaret yapan ülkelerin Amerikan şirketlerinin fikri mülkiyet haklarını ne derecede koruduğunu değerlendirmektir. Raporun bir diğer amacı ise fikri mülkiyet hakları açısından başarısız veya gevşek politikalar izleyen ülkelere yönelen yatırımcıları uyarmaktır. Rapor, bu ülkelerdeki fikri mülkiyet haklarına yönelik uygulamaları 1974 yılı Amerikan Ticaret Yasası, ABD'nin 1988 tarihli Ticaret ve Rekabet Üzerine Kanunu ve DTÖ TRIPS Anlaşması'nın geliştirdiği standartlara göre değerlendirmektedir.

Special 301 Raporu, bir taraftan uluslararası alanda fikri mülkiyet hakları konusunda bir durum değerlendirmesi işlevi görürken, diğer taraftan fikri mülkiyet hakları alanında bölgesel ve uluslararası taahhütlerini dikkate almayan ülkelerle yapılan ekonomik müzakerelerin gündemlerini belirlemede etkili olabilmektedir. Şili, Çin, Hindistan, Endonezya, Tayland ve Türkiye dâhil birçok ülke, raporun yayınlanmaya başladığı tarihten bugüne kadar her yıl "Watch List" yani izleme listesinde yer almıştır.

2014 yılında yayınlanan son *Special 301 Raporu*'nda, korsan yazılımların giderek önem kazanan bir sorun olduğu ve yazılımlara yasa dışı bir şekilde ulaşmak amacıyla kullanılan ekipmanlara erişimin kolaylığı üzerinde durulmuş, konuyla ilgili olarak yasa dışı yazılım yüklenmiş şekilde satışa sunulan bilgisayarlar örnek verilmiştir. Türkiye'nin FMH alanında "yeterli, şeffaf ve etkin uygulama" eksikliği değinen rapor, adli gecikmeler, caydırıcı yaptırım eksikliği ve kolluk güçlerine yeterli düzeyde re'sen yetki tanınmamış olmasına da dikkat çekmektedir. Bunlara ek olarak, raporda fikri ve sınâî mülkiyet haklarına yönelik korumaları arttırmayı amaçlayan *5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Taslağı*'nın henüz yasalaştırılmamış olduğu belirtilmiştir.⁵⁶

Raporda ayrıca, uygulanan tercihli tarifelerin ülkelerin ulusal düzenleme ve uygulamalarını değiştirmek için yetersiz olduğuna dikkat çekilmiştir. Söz konusu sistem çerçevesine yalnızca bazı ürünler, belirlenen limitleri aşmaması kaydıyla dâhil edilmektedir. Ancak söz konusu faydalanıcı ürün listesinde, ülkemiz geleneksel ihraç ürünleri olan tekstil ve giyim ürünleri ile deri giyim ürünleri kapsam dışında tutulmuştur.

⁵⁶ Froman, 2014

Special 301 Raporu kapsamında, Öncelikli İzleme Listesi'ne alınan ülkeler için ABD, Generalized System of Preference - Genelleştirilmiş Tercihler Sistemi- (GSP) uygulamasını askıya alabilmektedir. GSP, ABD'nin gelişmekte olan ülkelere tanıdığı bir ayrıcalık uygulamasıdır. GSP uygulaması kapsamında bazı kalem mallarda ABD'ye sıfır gümrük tarifesini ile giriş yapma imkânı sağlanmaktadır. Bu imkân ülkelerin fikri mülkiyet alanındaki siciline bağlanmıştır. Örneğin, 2012 yılında Bangladeş ve Arjantin'e uygulanan GSP durdurulmuştur. En ayrıcalıklı ülke kuralına bir istisna olarak gelişme yolundaki ülkelere tanınan bu ayrıcalık tartışma konusudur. Öte yandan, DTÖ'nün TRIPS Anlaşması ve Anlaşmazlıkların Halli Mekanizması'nı bir tarafa atarak, siyasi bir baskı unsuru olarak kullanıldığı iddia edilen raporun, ABD'nin "tek taraflılığı" olarak değerlendirildiğine⁵⁷, 1990'ların sonlarında *Special 301 Raporu*'nun meşruiyetine karşı Avrupa Birliği tarafından yürütülen ve Kanada ve Brezilya gibi ülkelere desteklenen bir davanın sonucunda ticari yaptırımların ancak son çare olarak uygulanması gerektiğine karar verildiğine işaret etmek gerekir⁵⁸.

Avrupa Birliği tarafından hazırlanan *2013 İlerleme Raporu*'nda da Türkiye'nin FMH çerçevesini AB müktesebatı ile uyumlaştıracak olan *5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Taslağı*'nın henüz kabul edilmediği vurgulanmaktadır. *Patent Haklarının Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı*'nın yasalaşmamış olması da raporda belirtilmiştir. Yargının kapasitesinin güçlendirilmesi üzerinde duran rapor, fikri ve sınai haklar mahkemelerinin sayısının 22'ye çıkarılması ve mahkemelerin ortalama karar alma süresinin kılmasına rağmen bu alanda ilerlemelerin sürdürülmesi gerektiğini vurgulamaktadır.

Fikri mülkiyet hakları konusunda uzmanlaşmış polis birimleri tarafından taklitçilere ve korsanlara karşı düzenlenen geniş kapsamlı operasyonların etkili olduğuna dikkat çeken rapor, korsanla mücadele için il düzeyinde oluşturulan denetim komisyonlarının da tamamlayıcı rolü üstünde durmuştur. Raporda, gümrükler ve hak sahipleri arasındaki işbirliğinin artırılması, Gümrük ve Ticaret Bakanlığı'na elektronik ortamda şikâyetle bulunma imkânının sağlanması, gümrük görevlilerinin farkındalığının artırılması ve re'sen yapılan gümrük kontrolleri uygulamalarına devam edilmesi olumlu gelişmeler olarak sıralanmıştır. Bu ilerlemelerin yeterli olmadığına dikkat çeken raporda, Türkiye'nin "fikri mülkiyet hakları ihlali şüphesi bulunan malların AB'ye giriş yaptığı başlıca ülkelere biri" olmayı sürdürdüğü belirtilmiştir.⁵⁹

Uluslararası Ticaret Odası'nın bir kuruluşu olan BASCAP⁶⁰ tarafından taklit ve korsan ürünlerin ekonomik ve sosyal etkileri hakkında hazırlanan raporda Türkiye, telif hakkı ihlali ve sahtecilik gibi konularda kötü bir karneye sahiptir. Bu rapora göre Türkiye, AB pazarında ele geçirilen taklit ürünlerde menşei açısından ilk beş ülkeden biri, gıda gibi bazı sektörlerde de birincidir. Korsan ve taklit ürünlerin Türkiye ekonomisi içerisindeki büyüklüğünün yaklaşık 10,6 milyar dolar olduğu tahmin edilmekte olup, bunun 3,5 ile 4,4 milyar dolar arasındaki bölümünün ithal ürünlerden kaynaklandığı

⁵⁷ Siroen, n.d.

⁵⁸ Chambovey, 1996

⁵⁹ Avrupa Komisyonu, 2013

⁶⁰ BASCAP (Business Action to Stop Counterfeiting and Piracy - Sahtecilik ve Korsanı Durdurma Eylemi) Uluslararası Ticaret Odası (ICC) üye ülkelerinde bulunan ve birçok sektörde faaliyet gösteren şirketler ve dernekler tarafından oluşturulan bir koalisyondür. BASCAP fikri mülkiyet haklarını korumak ve sahte malların çoğalmasını durdurmak için tasarlanmış bir dizi proje yürütmektedir.

düşünülmektedir. Yazılıma ek olarak müzik, film gibi sanat eserlerini de içeren dijital korsanlığın bu pasta içindeki payının 400 milyon ile 1 milyar dolar arasında olduğu da öngörülmektedir.⁶¹

Raporda korsan ve taklit ürünlerin Türkiye’de kamuyu doğrudan 2,4 milyar dolar zarara uğrattığı, 60.000’i uzun dönemli olmak üzere 135.000 kişilik istihdam kaybına yol açtığı tespit edilmiştir. Telif haklarının ihlalinin ölçülemeyen diğer zararları ise yüksek katma değerli, Ar-Ge’ye dayalı üretim için yapılan yatırımların geri dönüşünü azaltarak girişimcileri bu alanlardan caydırması ve doğrudan yabancı yatırımı azaltmasıdır. Fikri mülkiyet haklarını uluslararası karşılaştırmalı olarak ölçen *Ginarte-Park Patent Hakları Endeksi*’ne göre, Türkiye’nin fikri mülkiyet hakları puanı 5 üzerinden 4.01’dir. Türkiye’nin endeks puanındaki her yüzde 1’lik iyileşme, 1,9 milyar dolarlık doğrudan yabancı yatırım, 1 milyar dolar ihracat, 15.000 yeni istihdam ve Gayri Safi Yurtiçi Hasıla’ya (GSYİH) 440 milyon dolarlık katkı anlamına gelmektedir.⁶²

3.3.Değerlendirme

Türkiye’de korsan yazılım kullanımına karşı hazırlanmış mevzuat bulunmakla beraber başta uygulama kaynaklı nedenlerle korsan yazılım kullanımı yüksek seviyelerde olup kayda değer bir azalma eğilimi göstermemektedir. Buna karşın ABD başta olmak üzere dünyadaki gelişmeler, fikri mülkiyet haklarının uluslararası ticarette gittikçe daha fazla önem kazandığına işaret etmektedir. Bu değişimin diğer ülkeleri olduğu gibi Türkiye’yi etkileyeceği konusunda ise kuşku yoktur. Bu sebeple korsan yazılıma ilişkin ortaya çıkan bu yeni durum, yasal yazılım kullandıklarını kanıtlayamayan üretici ve ihracatçılarımızın AB ve ABD pazarlarına erişimini engelleyebilir, ayrıca küresel değer zincirinin dışında kalma riskini ortaya çıkabilir.

Türkiye, TTIP müzakereleri dışında yer almaktadır. Ancak AB ve Türkiye arasındaki Gümrük Birliği Anlaşması nedeniyle TTIP yürürlüğe girdiğinde, ABD’de üretilen mallar AB üzerinden Türkiye’ye gümrüksüz bir şekilde girebilecektir. Öte yandan, Türk mallarına ABD pazarında uygulanan gümrük vergilerinde bir azalma olmayacaktır. Bu durumun Türkiye aleyhine bir ticaret sapmasına neden olması beklenmektedir.⁶³ Daha önemlisi Türkiye, uluslararası ticaretin tabii olacağı yeni temel “kurallar”da olması beklenen değişikliklere Türkiye’nin ivedi olarak uyum gösterebilmesi dış ticarette sağladığı yeri muhafaza edebilmesi amacıyla AB-ABD arasında oluşacak Ortaklığa katılmayı amaçladığını açıklamıştır. Bu amaçla ABD ile Türkiye arasında en üst düzeyde kararlaştırılmış olan siyasi seviyede bir çalışma grubu da kurulmuştur. Bu sorunu çözmek için Türkiye’nin anlaşmaya dâhil olması veya ABD ile ayrı bir STA’nın imzalanması gibi seçenekler üzerinde durulmaktadır. Bu durumda ihracatçıların korsan yazılım kullanımını azaltmadan bu tür anlaşmalardan da tam olarak faydalanabilmek mümkün olmayacaktır. Bu sebeple korsan yazılım kullanımının altında yatan sebeplerin incelenip çözüm önerilerinin ivedi olarak geliştirilmesi gerekmektedir.

⁶¹ Frontier Economics Ltd., 2011

⁶² A.g.e.

⁶³ World Bank, 2014

4. BÖLÜM – Korsan Yazılım Kullanımının Altında Yatan Nedenler

Korsan yazılımı azaltmaya yönelik politikalar geliştirebilmek için korsan yazılım kullanımının nedenlerinin incelenmesi gerekmektedir. Bu nedenleri ekonomik, yönetimsel ve kültürel olarak ayırmak mümkündür. Korsan yazılım kullanımının ekonomik nedenlerini anlamak için gelir seviyesine, kurumsal sebeplerini anlamak için şeffaflık düzeyine, kültürel belirleyicilerini anlamak içinse bireyler arasındaki ilişkilerin niteliğine bakılabilir. Önceki bölümde, korsan yazılımın dünyadaki ve Türkiye’deki durumu ve yol açtığı sonuçlar, bu bölümde ise, sonraki bölümde geliştirilecek çözüm önerilerine yol göstermek üzere, korsan yazılım kullanımının altında yatan sebepler uluslararası karşılaştırmalar yapan akademik çalışmalar ışığında çeşitli alt başlıklarda incelenmektedir. Bu bölümde ayrıca Onuncu Kalkınma Planı’nda belirtilen, Türkiye’nin 2023 hedefleri kapsamında ulaşmayı amaçladığı kişi başı milli gelir olan 25.000 dolar gelir seviyesinde bulunan ülkelerin korsan yazılım kullanım oranları ve bunları etkileyebilecek faktörleri gösteren endekslerdeki performansları incelenmiştir.

4.1. Gelir Seviyesi

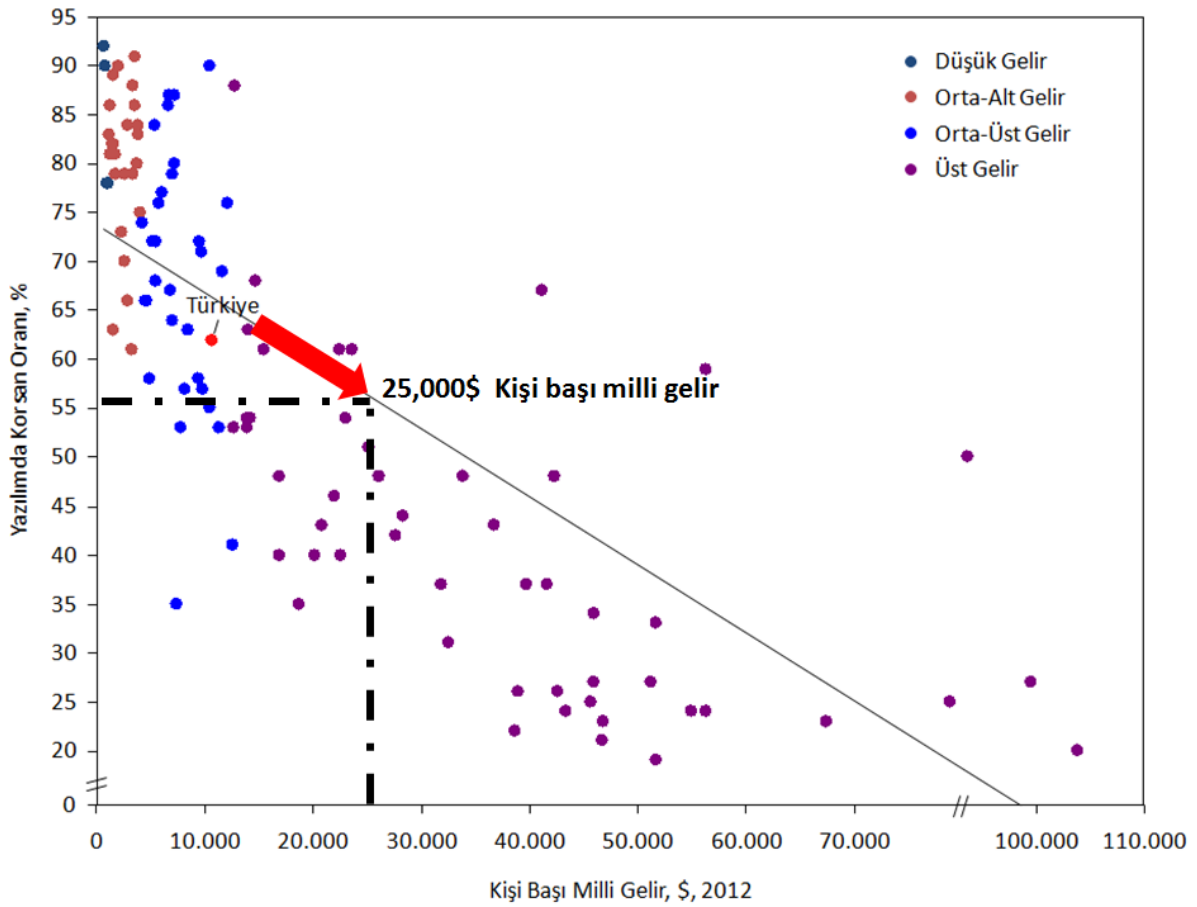
Korsan yazılım kullanımının nedenleriyle ilgili çalışmalarda gelir seviyesi ile korsan yazılım kullanım yaygınlığı ilişkisi yoğun olarak incelenmiştir. Korsan yazılım kullanımının nedenleriyle ilgili çoğu araştırma, ekonomik durumun önemli bir etken olduğunu ortaya koymuştur. Farklı ülkeler karşılaştırıldığında gelir seviyesi yükseldikçe korsan yazılım kullanımının azaldığı görülmektedir.⁶⁴ Aynı ülke içinde dahi gelir seviyesindeki bölgesel farklılıklar korsan yazılım kullanımını etkilemektedir. Örneğin, ABD’de bir eyaletin gelir seviyesi, vergi oranları ve ekonomik özgürlüğü ne kadar fazla ise o eyalette korsan yazılım kullanımının o kadar azaldığı tespit edilmiştir.⁶⁵

Şekil 6’da, 110 ülkenin dolar cinsinden kişi başı milli gelirleri ile o ülkelerdeki korsan yazılım kullanım oranları karşılaştırılmaktadır. Ülkeler, Dünya Bankası’nın gelir grubu sınıflandırmasına göre alt, orta-alt, orta-üst ve üst olarak dört gelir grubuna ayrılıp renklendirilmiştir. Türkiye’nin konumu da ayrıca belirtilmiştir.

⁶⁴ Marron & Steel, 2000

⁶⁵ Bezmen & Depken, 2006

Şekil 6: Dünya Ülkelerinin Gelir Gruplarına Göre Korsan Yazılım Kullanım Oranı

Kaynak: BSA, Dünya Bankası

Şekil 6'ya bakıldığında gelir seviyesi arttıkça korsan yazılım kullanımında bir düşme eğilimi görülmektedir. Fakat bu ilişkinin her zaman doğrusal olmadığı, özellikle kişi başı milli geliri 15.000 doların altında bulunan alt ve orta gelir gruplarında benzer gelir seviyelerine sahip olup da korsan yazılım kullanım oranı büyük farklılıklar gösteren ülkelerin bulunduğu gözlemlenmektedir. Yüksek gelir grubunda olup da korsan yazılım kullanım oranı yüzde 50'nin üstünde olan çok sayıda ülke bulunmaktadır.

Türkiye'de korsan yazılım kullanımı, kendi gelir seviyesindeki Brezilya, Meksika, Arjantin gibi ülkelerin ortalamasına (%66) yakındır (Tablo 4a). Türkiye'nin 2023 Hedefleri doğrultusunda ulaşmayı amaçladığı kişi başı milli gelir olan 25.000 dolar seviyesinde bulunan ülkelere bakıldığında ise, korsan yazılım kullanımının yüzde 37 ile 61 arasında değiştiği, ortalamada ise yüzde 49 seviyesinde olduğu görülmektedir (Tablo 4b).

Tablo 4: Kişi başı milli geliri Türkiye'ye yakın olan ve 25.000 dolara yakın olan ülkelerde korsan yazılım kullanımı

4a: Kişi başı milli geliri Türkiye'ye yakın ülkeler

Ülke	Kişi Başı Milli Gelir, \$, 2012	Korsan Yazılım Kullanım Oranı
Kazakistan	12.121	%76
Arjantin	11.573	%69
Brezilya	11.340	%53
Türkiye	10.666	%62
Libya	10.455	%90
Malezya	10.432	%55
Meksika	9.749	%57

4b: Kişi başı milli geliri 25.000 dolara yakın olan ülkeler

Ülke	Kişi Başı Milli Gelir, \$, 2012	Korsan Yazılım Kullanım Oranı
Tayvan	31.900	%37
İspanya	28.292	%44
Umman	23.570	%61
Bahreyn	23.040	%54
G. Kore	22.590	%40
Yunanistan	22.456	%61
Slovenya	22.011	%46

Kaynak: Dünya Bankası, BSA

4.2.Yönetişim Kalitesi

Gelir seviyesi ülkeler arasındaki korsan yazılım kullanımı farklarını açıklamak için tek başına yeterli değildir. Nitekim korsan yazılım kullanımının arkasında gelir seviyesi haricinde yönetim faktörlerinin de etkili olduğunu gösteren çalışmalar mevcuttur. Örneğin, bir ülkenin demokrasi kalitesini ölçen endekslerle o ülkedeki korsan yazılım kullanımı arasında negatif bir korelasyon bulunmaktadır. Gelir seviyesi, internet altyapısı, piyasa büyüklüğü gibi faktörlerin etkisi göz önünde bulundurulduğunda dahi bu etki gözlemlenmektedir.⁶⁶

Amerikan Ulusal Ekonomik Araştırma Bürosu (NBER) tarafından yapılan bir araştırmada, benzer gelir seviyesinde olan farklı ülkelerde yer alan şehirlerde korsan yazılım kullanımı karşılaştırılmış ve ortaya çıkan farklılıklarda kural hâkimiyeti, rekabet yoğunluğu gibi kurumsal faktörlerin etkili olduğu belirtilmiştir. Buna karşılık, farklı gelir seviyesinde ve benzer kurumsal ortama sahip olan şehirlerde korsan yazılım kullanımının yakın seviyelerde olduğu tespit edilmiştir.⁶⁷ Örneğin, kişi başı milli geliri, satın alma paritesine göre 44.800 dolar olan Moskova'da korsan yazılım kullanım oranı yüzde 56 iken, aynı oran kişi başı milli geliri 45.400 dolar olan Sidney'de yüzde 15'tir. Aynı çalışmada web sitesi kapatmak, korsan yazılım kullanıcı ve sağlayıcılarına operasyonlar düzenlemek veya dikkat çeken davalar açmak gibi eylemlerin korsan yazılım kullanımı üzerinde azaltıcı bir etkisi olduğuna dair bir bulguya rastlanmadığı belirtilmiştir.

Çeşitli ekonomi ve yönetim göstergeleri arasında korsan yazılım kullanımını açıklamada geçerli olan bir başka önemli etken ise şeffaflıktır. Bu alandaki araştırmalar, mülkiyet hakları, siyasi ve ekonomik özgürlükler gibi kurumsal diğer kalite göstergelerine ilaveten şeffaflığın da korsan yazılım kullanımının

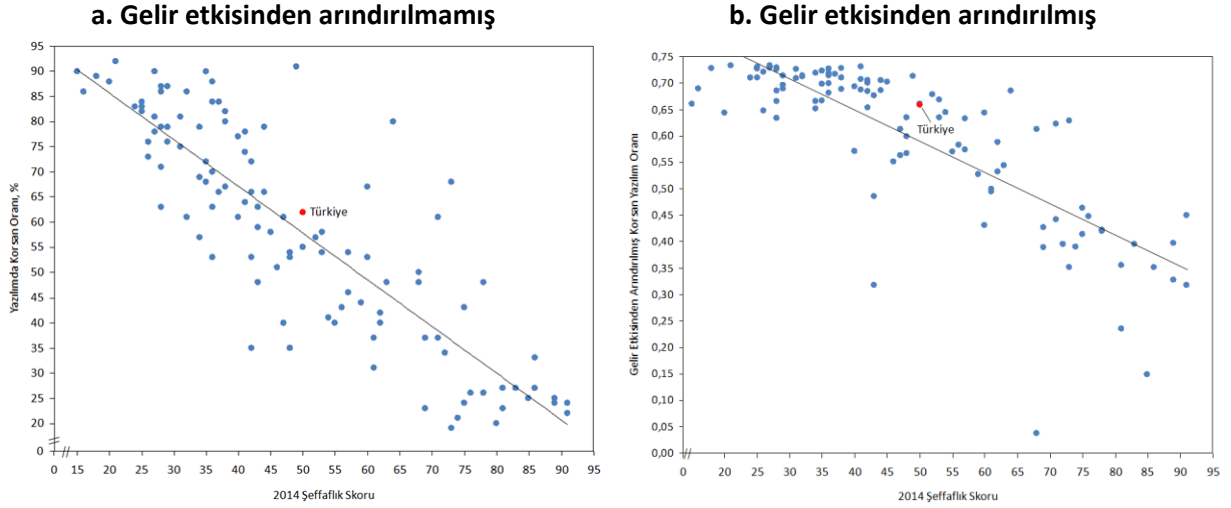
⁶⁶ Piquero & Piquero, 2006

⁶⁷ Athey & Stern, 2013

yaygınlığı ile ters yönde bir etkileşim içinde olduğunu tespit etmiştir.⁶⁸ Eldeki veriler de bu sonuçları doğrular niteliktedir.

Şekil 7 a'da Uluslararası Şeffaflık Örgütü'nce her yıl yayınlanan Yolsuzluk Algı Endeksindeki dünya ülkeleri puanları ile o ülkelerdeki korsan yazılım kullanım oranlarının karşılaştırılması görülmektedir. Bir ülkenin şeffaflık skoru arttıkça o ülkede korsan yazılım kullanımının azaldığı gözlemlenmektedir. Türkiye, her iki açıdan da dünya genelindeki trende yakın, orta seviye bir konumdadır.

Şekil 7: Dünya Ülkelerinde Korsan Yazılım Kullanım Oranları ve 2014 Şeffaflık Skoru

Kaynak: BSA, Uluslararası Şeffaflık Örgütü, TEPAV Hesaplamaları

Dünya genelinde gelir seviyesi yüksek olan ülkeler daha şeffaftır. Gelir seviyesi ile şeffaflık arasındaki bu ilişkiden dolayı korsan yazılım kullanımını şeffaflık ile karşılaştırırken, gelir seviyesi farklılığından kaynaklanan etkileri izole etmek gerekmektedir. Şekil 7 b'de gelir seviyesi etkisinden arındırılmış korsan yazılım kullanım oranının şeffaflık skoruna göre dağılımı bulunmaktadır. Buna göre, şeffaflık seviyesinin artması, şeffaflığın en az olduğu ülkelerde korsan yazılım kullanımına fazla etki etmezken orta seviyede şeffaflıktan yüksek seviyeye geçişte önemli bir negatif etkiye sahip olmaktadır.

Türkiye, bu açıdan bakıldığında kendisine yakın şeffaflık skoruna sahip ülkelerle benzer seviyede ve gelir düzeyi etkisinden arındırılmış korsan yazılım kullanım oranına sahip olup genel eğilimle uyum içerisinde. Türkiye'nin şeffaflık skoru 100 üzerinden 50 puandır. Kişi başı milli geliri 25.000 dolara yakın olan ülkelere bakıldığında bu ülkelerin genel olarak Türkiye'den yüksek şeffaflık puanına sahip olduğu görülmektedir.

⁶⁸ Andrés & Goel, 2012

Tablo 5: Şeffaflık Endeksi puanı Türkiye'ye ve 25.000 dolara yakın olan ülkelerdeki şeffaflık skoru

a.Şeffaflık Endeksi puanı Türkiye'ye yakın olan ülkeler

Ülke	2013 Şeffaflık Skoru	Korsan Yazılım Kullanım Oranı
Kosta Rika	53	%58
Letonya	53	%54
Mauritius	52	%57
Türkiye	50	%62
Malezya	50	%55
Gürcistan	49	%91
Hırvatistan	48	%53

b.Kişi başı milli geliri 25.000 dolara yakın olan ülkeler

Ülke	2013 Şeffaflık Skoru	Korsan Yazılım Kullanım Oranı
Tayvan	61	%37
İspanya	59	%44
Slovenya	57	%46
G. Kore	55	%40
Bahreyn	48	%54
Umman	47	%61
Yunanistan	40	%61

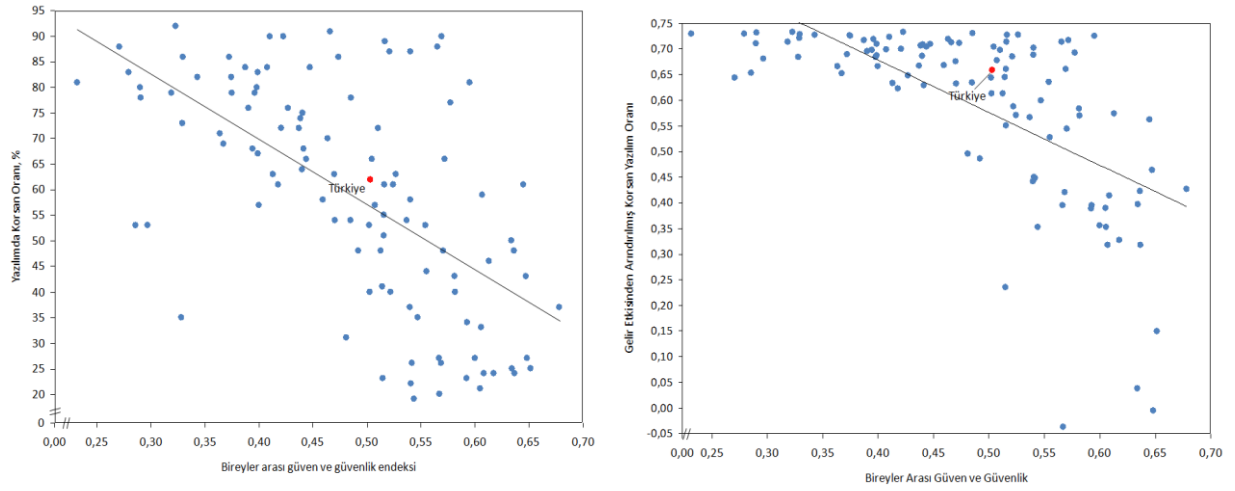
Kaynak: Uluslararası Şeffaflık Örgütü

4.3.Resmi Olmayan Kurumlar

Sosyal sermaye ve kültürel değerler de korsan yazılım kullanımına etki eden faktörler arasındadır. Sosyal sermaye, yani bir topluluğu oluşturan bireyler arasındaki güven ne kadar güçlü ise kişilerin kandırılma, küçük düşürülme şüphesi de o kadar azalır. Oysa güven eksikliği sorunu yaşayan toplumlarda başkalarının davranışlarından şüphe edilir. Örneğin, başka tüketicilerin maliyete katlanmadan yazılımlardan yararlanıyor olduğu varsayımı daha yaygın olur. Bu durumda, diğerlerinin yasal olmayan yazılımlardan faydalanma ihtimalini göz önünde bulunduran bir tüketici de yasa dışı yazılım kullanmayı seçebilir.

Bireyler arası güven seviyesini ölçmeye yönelik olarak yapılan çalışmalar, korsan yazılım kullanımının nedenlerini inceleme amacıyla da kullanılabilir. Şekil 8 a, Erasmus Üniversitesi'nce hazırlanan Sosyal Kalkınma Endeksi (Indices of Social Development) kullanılarak yapılan bir karşılaştırmadır. Bu karşılaştırmada bireyler arası güven ve güvenlik algısı ile korsan yazılım kullanımı arasında ters bir korelasyon olduğu görülmektedir. Aynı karşılaştırmayı, bir önceki bölümde olduğu gibi, gelir etkisinden arındırılmış korsan yazılım kullanım seviyesi ile yaptığımızda ise aradaki korelasyon daha da güçlenmektedir (Şekil 8 b).

Şekil 8: Dünya Ülkelerinde Korsan Yazılım Kullanım Oranları ve Bireyler Arası Güven ve Güvenlik
a. Gelir etkisinden arındırılmamış **b. Gelir etkisinden arındırılmış**

Kaynak: BSA, Indices of Social Development, TEPAV Hesaplamaları

Aynı şeffaflıkta olduğu gibi, bireyler arası güven seviyesinin düşük veya orta seviyede olduğu ülkelerde gelir etkisinden arındırılmış korsan yazılım kullanım değişkeni benzer seviyelerdedir. Ortalamanın üzerinde bireyler arası güven seviyesine sahip ülkelerde ise güven değeri arttıkça korsan yazılım kullanım değişkeni azalmaktadır. Türkiye, bu karşılaştırmada da her iki değişken için de orta sıralarda ve genel eğilime yakın bir konumdadır. Gelir seviyesi 25.000 dolara yakın olan ülkelere bakıldığında ise hepsinin endekste Türkiye’den daha yüksek sıralarda yer aldığı görülmektedir.

Tablo 6: Bireyler Arası Güven ve Güvenlik Endeksi puanı Türkiye’ye yakın olan ülkeler ve 25.000 dolar kişi başı milli gelire sahip ülkelerde endeks puanları

a. Bireyler Arası Güven ve Güvenlik Endeksi puanı Türkiye’ye yakın olan ülkeler

Ülke	Güven ve Güvenlik Endeksi Puanı	Korsan Yazılım Kullanım Oranı
Tayland	0.51	%72
Mauritius	0.51	%57
Makedonya	0.50	%66
Türkiye	0.50	%62
Slovakya	0.50	%40
Polonya	0.50	%53
İtalya	0.49	%48

b. Kişi başı milli geliri 25.000 dolara yakın olan ülkeler

Ülke	Güven ve Güvenlik Endeksi Puanı	Korsan Yazılım Kullanım Oranı
Tayvan	0.57	%37
İspanya	0.55	%44
Slovenya	0.61	%46
G. Kore	0.58	%40
Bahreyn	0.53	%54
Umman	0.64	%61
Yunanistan	0.52	%61

Kaynak: Indices of Social Development

Kişinin temel yargıları, düşünce ve davranışları yaşadığı topluma göre şekillenir. Korsan yazılım kullanmanın doğal görüldüğü ortamlarda, kişi yasa dışı yazılım kullanımını herkes tarafından yapılan normal bir davranış olarak görüp sorgulamaya gerek duymaz.⁶⁹ Aile ve arkadaş çevresinin tutumu da bireyin kararlarını etkiler. ABD’de 382 üniversite öğrencisi arasında yapılan bir araştırmada, aile ve arkadaşların korsan yazılım kullanımını onaylamamasının yasa dışı yazılım kullanımını negatif bir

⁶⁹ Gupta, et al., 2004

şekilde etkilediği ortaya konulmuştur.⁷⁰ Tayvan’da 799 öğrenciyle yapılan bir araştırmada ise kişinin sosyal çevresinin, onun bir yazılıma bittiği değeri etkilediği tespit edilmiştir. Aynı çalışmada, korsan yazılıma erişimde en yaygın olarak kullanılan kanalın yüzde 70 ile arkadaş ve aile çevresi olduğu belirlenmiştir.⁷¹

Yasa dışı veya yasal yazılım kullanımı, bir alışkanlık olarak da tanımlanabilir.⁷² Üniversite öğrencileri arasında yapılmış olan bir çalışma, eğitim yıllarında bir öğrencinin korsan yazılım kullanmış olmasının gelecekte korsana yönelme ihtimalini arttırdığını göstermiştir.⁷³ Özellikle bilgisayar mühendisliği gibi teknoloji dallarında okuyan öğrenciler arasında korsan yazılım kullanımının yaygın olduğu görülmektedir. Örneğin, ABD’de üniversitelerin teknoloji bölümlerindeki öğrenciler arasında yapılan bir araştırmaya katılan 237 öğrencinin yüzde 68,3’ünün korsan yazılım kullandığı görülmüştür.⁷⁴

Resmi olmayan kurumlardan önemli bir tanesi de dindir. Dinin bir etkisinin olup olmadığını anlamak için farklı dinlerin çoğunluk oluşturduğu ülkelerde korsan yazılım kullanımıyla gelir seviyesi ilişkisi incelenebilir. Örneğin, nüfusunun çoğunluğu Müslüman olan ülkeler, gelir-korsan yazılım ilişkisi açısından incelendiğinde korsan yazılım kullanım oranının yüzde 37 ile yüzde 90 arasında geniş bir dağılımı bulunduğu görülmektedir. Fakat dünya geneli ile karşılaştırıldığında, nüfusunun çoğunluğu Müslüman olan ülkelerin kendi gelir seviyelerindeki diğer ülkelere yakın düzeyde korsan yazılım kullandığı görülmektedir. Benzer bir şekilde, nüfusunun çoğunluğu Ortodoks Hristiyan veya Budist olan ülkeler de kendi gelir seviyelerindeki ülkelere yakın düzeyde korsan yazılım kullanmamaktadır.

Sonuç olarak gelir-korsan yazılım kullanımı verilerine bakıldığında, bir toplumda çoğunluğun sahip olduğu din ile o ülkede lisanssız yazılım kullanım yaygınlığı arasında bir ilişki olduğunu söylemek mümkün değildir. Buna rağmen, Bölüm 5’te bahsedildiği gibi dini kurumların korsan yazılım kullanımının yaygınlaşmasını engellemek için çalışmaları mümkündür.

4.4.Değerlendirme

Türkiye, korsan yazılım kullanımında, bu duruma etki eden gelir seviyesi, yönetim kalitesi, resmi olmayan kurumlar gibi muhtemel faktörler incelendiğinde, kendi koşulları çerçevesinde beklenen bir seviyededir. Ancak, Türkiye’nin 2023 yılında ulaşmayı hedeflediği ekonomik seviyedeki ülkelerin korsan yazılım kullanım oranına bakıldığında, Türkiye’den ortalamada yüzde 13 düşük olduğu görülmektedir. Bölüm 2.3’te, lisanslı yazılımın korsan yazılıma göre ekonomik açıdan daha faydalı olduğu, Türkiye özelinde lisanslı yazılımı yüzde 1 oranında arttırmanın ekonomiye 464 milyon dolar, korsan yazılımı aynı oranda arttırmanın ise 232 milyon dolar katkısı olacağına değinilmiştir. Bu durumda, yazılımların ekonomik katkısının sabit elastikiyetli olduğu varsayımı ile, Türkiye’deki korsan yazılım kullanım oranının ulaşmak istenen refah seviyesindeki ülkelere ortalama seviyede (%49)

⁷⁰ Higgins, et al., 2005

⁷¹ Hsu & Shiue, 2007

⁷² Tan, 2002

⁷³ Cronan & Al-Rafee, 2008

⁷⁴ Teston, 2008

olması halinde bunun ekonomik yansımasının 3,02 milyar dolarlık bir kazanç olacağı hesaplanabilir.⁷⁵ Bölüm 5'te bu sonuçtan yola çıkarak Türkiye'de korsan yazılımla mücadele için çeşitli çözüm önerileri getirilmektedir.

Şekil 9: 4. Korsan Yazılım Kullanımının Nedenleri

Korsan Yazılım Kullanımının Nedenleri

⁷⁵ Bu hesaplama, lisanslı ve lisanssız yazılım kullanımında yüzde 1'lik bir artışın Türkiye'de ekonomiye katkıları arasındaki fark olan 232 milyon doları, kişi başı 25.000 dolar gelir seviyesindeki ülkelerle aramızdaki korsan yazılım kullanımı fark yüzdesi olan 13 ile çarparak bulunmuştur.

5. BÖLÜM – Politika Önerileri

Yazılım, Türkiye’de önemli büyüme potansiyeli bulunan, ihracatın önemli yer tuttuğu bir sektördür. Yazılımla ilişkili fikri mülkiyet hakları eksiklikleri bulunmakla beraber bunların uluslararası standartlarda uygulaması da zayıftır. Türkiye’de korsan yazılım kullanımı yaygın olup, bu alanda alınan önlemlere rağmen kullanım oranında kayda değer bir düşüş görülmemektedir. Özel sektörde lisanssız yazılım kullanımının yaygınlığı, yakın gelecekte Türkiye’deki firmaların ABD ve AB gibi pazarlara ihracat yapmasının önünde engel teşkil etmeye başlayabilir. Bu nedenle, korsan yazılımla mücadelede sonuç alınacak adımların atılması gerekmektedir.

Yapılan akademik çalışmalar, korsan yazılımla mücadelenin esas olarak gelir değil kurumsal yapı ile alakalı olduğunu göstermektedir. Türkiye’de lisanssız yazılım kullanımı, uluslararası kıyaslamalarda, hem gelir düzeyi, hem yönetim kalitesi, hem de kurumsal yapı açısından benzer seviyedeki ülkelere yakın düzeydedir. Bu alandaki yasal çerçeve, belirli eksikliklerin bulunmasına karşın korsan yazılımla mücadele için iyi bir altyapı oluşturmaktadır. Ancak kamunun, yaklaşan risklere karşı proaktif bir rol oynaması gerekmektedir.

Bu bölümde, uluslararası başarılı örnekler de göz önünde bulundurularak korsan yazılımla mücadelede Türkiye’de alınabilecek tedbirler önerilmektedir.

5.1.Başarılı Ülke Örnekleri

Ekonomik, yönetsimsel ve kültürel faktörler, korsan yazılım kullanımını belirlemede önemli rol oynasalar da iyi tasarlanmış politikalar sayesinde bu faktörlerin olumsuz etkilerini azaltarak korsan yazılımla mücadelede başarılı olabilmış ülke örnekleri bulunmaktadır. Örneğin Rusya, korsan yazılım kullanım oranını dört sene içerisinde yüzde 73’ten yüzde 63’e indirerek bütün dünya ülkeleri arasında en fazla düşüş sağlayan ülke olmuştur. Bu alanda başarılı olanlar arasında Tayland, Brezilya, Şili, Romanya gibi Türkiye ile benzer gelir seviyesinde ülkeler de sayılabilir (Tablo 7). Düşük gelirli ülkeler grubuna dâhil Hindistan, yüzde 6’lık bir düşüş sağlarken Türkiye’de bu oran yüzde 2 seviyesinde kalmıştır.

Tablo 7: 2007-2011 döneminde korsan yazılım kullanım oranını en hızlı düşüren ülkeler

Ülke	Değişim
Rusya	-10%
Hong Kong	-8%
Tayland	-6%
Sri Lanka	-6%
Kanada	-6%
Brezilya	-6%
Hindistan	-6%
Şili	-5%
Romanya	-5%
Arjantin	-5%

Kaynak: BSA, TEPAV hesaplamaları

Rusya, son senelerde korsan yazılım kullanım oranını düşürmekte başarılı olan ülkeler arasında öne çıkmaktadır. 2004'te yüzde 87 seviyesinde olan korsan yazılım oranı, 2011'de yüzde 63'e düşerek 24 puanlık bir azalma göstermiştir. Bu başarının kaynağı mevzuat değişimleri ve eğitime dayanmaktadır. İdari ve ceza kanunlarında yapılan değişiklikler sayesinde kamu görevlilerine potansiyel korsanları bulmak ve soruşturmak konusunda daha geniş serbestlik tanınmış, cezalar ağırlaştırılmıştır. Buna ek olarak, Rusya, Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü WIPO'nun dijital korsanlıkla ilgili iki anlaşmasını imzalayıp ABD ile FMH alanında bir ikili anlaşmaya girerek yasalarını uluslararası standartlara yükseltmiştir. FMH konusunda polis ve yargı mensuplarına yönelik eğitim programlarına ilaveten gençler için bilinçlendirme programları düzenlenmiştir.⁷⁶

Yunanistan, yazılım korsanlığı ve FMH ihlalleri ile savaşmak için yasama, yürütme ve eğitime dayanan politikalar uygulamıştır. Yeni yasalar aracılığıyla fikri mülkiyet hakları hem idari hem de cezai hukuk ile korunmaya başlanmış, cezalar ağırlaştırılmış ve korsanla mücadelede bütün idari süreçler net olarak tanımlanmıştır. Yunanistan bu yasaların etkinliğini arttırmak için üç farklı yöntem uygulamıştır. Öncelikle fikri mülkiyet hakları alanında uzmanlaşmış özel bir polis birimi kurulmuştur. Buna ek olarak, var olan vergi denetimi birimlerine korsan yazılım denetleme görevi verilmiş, denetimler sıklaştırılmıştır. Son olarak, uzman polis ve hâkimlere yönelik düzenli eğitim programları oluşturulmuştur. Ayrıca kamuyu bilinçlendirmek adına korsan yazılım kullanımının kanuni risklerini öne çıkaran kampanyalar başlatılmıştır. Bu politikalar sayesinde, Yunanistan'ın korsan yazılım kullanım oranı 2005'te yüzde 64'ten, 2008'de yüzde 57'ye düşmüştür. Bu süreçte ABD Ticaret Ofisi, Yunanistan'ı öncelikli gözlem listesi statüsünden çıkarıp gözlem listesine almıştır.⁷⁷

Hindistan'ın FMH koruması ve uygulama açısından sorunlu bir atmosferi vardır. Hindistan 2014 yılında halen daha ABD'nin öncelikli izleme (Priority Watch List) altında tuttuğu ülkeler arasındadır.⁷⁸ Ancak Hindistan 2004-2011 yılları arasında korsan yazılım kullanım oranını yüzde 9 düşürerek yüzde 63'e indirmeyi başarmıştır. Bu başarının arkasında ülke ve eyalet hükümetlerinin yazılım varlıkları yönetiminin (software asset management – SAM) en iyi şekilde uygulanabilmesini sağlamak için sarf ettikleri çabanın rolü bulunmaktadır.⁷⁹ Yazılım Varlıkları Yönetimi uygulamasının hedefi, kurumların

⁷⁶ BSA, 2009

⁷⁷ A.g.e.

⁷⁸ Froman, 2014

⁷⁹ BSA, 2012

yazılımları verimli olarak kullanması, özellikle yazılımlara bağlı olan lisansların doğru etiketlenip takip edilmelerini sağlamaktır. Örnek olarak, Hindistan'ın Delhi Havaalanı, sertifikasyon sonucunda var olan lisanslarının verimliliğini arttırarak lisans maliyetlerini yüzde 30 azaltmıştır. Ayrıca sertifikasyon sürecinde kurumun bilgisayarlarına yüklenmiş lisanssız yazılımlar tespit edilmiş ve gerekli lisanslar alınmıştır.⁸⁰

5.2.Öneriler

Türkiye'nin de diğer ülkelerin tecrübelerinden yola çıkarak lisanssız yazılımla mücadele yöntemlerini geliştirmesi gerekmektedir. Bu politikaların genel misyonu, özellikle şirketler kesimi için mevcut yazılım stokunun zaman içinde lisanslı hale gelmesini sağlamak şeklinde tanımlanabilir. Bu süreçte karşılaşılabilecek maliyetlerin şirketlerin rekabet gücünü olumsuz etkilememesi ve dönüşümün zamana yayılması önemlidir.

Yazılım korsanlığıyla mücadele için alınabilecek önlemler beş ayrı grupta incelenebilir:

5.2.1. Mevzuat Düzenlemeleri

Öncelikle taslağı hazır olup da halen yasalaşmamış kanunların son hallerine getirilip yasalaştırılması gerekmektedir. Bu düzenlemeler arasında *5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Taslağı* ve *Patent Haklarının Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı* bulunmaktadır. Bu düzenleme kapsamında, Special 301 Raporu'nda yeterince caydırıcı olmadığı belirtilen cezaların miktarının arttırılması gerekmektedir.⁸¹

Alınması gereken bir diğer mevzuat önlemi lisanslı yazılım kullanımı şartı koşan pazarlara ihracat yapacak firmalardan bu koşulu onaylayan bir belge istenmesidir. Firmalardan bir defaya mahsus olarak istenecek firmanın korsan yazılım kullanmadığına dair bu karne bağımsız bir denetim firmasından alınabilmelidir. Bu karnenin geçerlilik süresi sınırsız veya ihracatçı firmalardan istenen ATA karnesi gibi bir senelik olabilir. İlgili düzenleme yapıldıktan sonra iki senelik bir geçiş süresi sonrasında Türkiye'den TTIP ülkelerine ihracat yapan tüm firmaların bu belgeye sahip olması istenmelidir.

5.2.2. Uygulamada Etkinliğin Arttırılması

Mevcut mevzuat, korsan yazılımla etkin mücadele için iyi bir altyapı oluştursa da uygulamanın zayıf olduğu görülmektedir. Bu nedenle öncelikle yargı alanında yapılacak kapasite artırımları önemlidir.

⁸⁰ CSSO, 2011

⁸¹ Froman, 2014

Yazılım sektörünün hızlı gelişen yapısı nedeniyle davaların mümkün olduğunca hızlı sonuçlanması gerekmektedir. Bu sebeple mevcut durumda sayıları 22 olan Fikri ve Sinaî Haklar Mahkemeleri'nin çoğaltılması gerekmektedir. Patent, endüstriyel tasarım ve marka gibi alanlara bakan mevcut FSH mahkemelerine ek olarak sadece telif hakları konusunda uzman mahkemelerin oluşturulmasında fayda vardır.

Fikri ve Sinaî Haklar Mahkemeleri'ndeki yargı mensuplarına en son bu mahkemelerin 2001-2003 yıllarındaki kuruluş döneminde konuyla ilgili ihtisas eğitimi verilmiştir. Bu dönemden sonra yargıçların bir kısmı emekli olmuş, mevcut yargıçlar için yeni eğitim ihtiyacı doğmuştur. Bu mahkemelerdeki uzman yargıçların düzenli eğitim ve seminerler aracılığıyla sektördeki ulusal ve uluslararası gelişmeleri yakından takip etmelerinin sağlanması yararlı olacaktır. Ayrıca davalara atanacak bilirkişiler mevcut uygulamada değişikliğe gidilerek meslek birliklerinden talep edilebilir.

Telif hakları alanında uzmanlaşmış denetim organları için devamlı olarak güncellenen ve tekrar eden bir eğitim programı hazırlanmalıdır. Bu program kapsamındaki eğitimler, bu alanda uzmanlaşan yargıç, polis, savcı gibi meslek mensuplarına birlikte verilebilir. Son olarak, telif hakları alanında uzmanlaşmış yasama ve denetim birimlerindeki personelin kariyer olanaklarının geliştirilmesi, bu alanı daha tercih edilebilir hale getirecektir.

Maliye Bakanlığı tarafından firmalara yapılan düzenli mali denetimlere yazılım lisansı denetimleri eklenebilir. Örneğin, bir firmanın mali denetim sırasında korsan yazılım kullandığı tespit edilirse bu firmaya uyarı verilebilir, ilgili makamları bilgilendirme yükümlülüğü getirilebilir. Yunanistan'da olduğu gibi, firmalardan lisanssız yazılım kullanmadıklarına dair resmi beyannameler talep edilebilir.⁸²

5.2.3. Kamunun Örnek Teşkil Edecek Uygulamaları

Hâlihazırda 16 Temmuz 2008 tarihli, kamu kuruluşlarının lisanslı olmayan bütün yazılımları silmesini veya lisanslı hale getirmesini gerektiren bir Başbakanlık Genelgesi bulunmaktadır. Kamunun korsan yazılım kullanımını bırakmanın önemli bir masraf teşkil etmediğini özel sektöre gösterebilmesi için Delhi Havaalanı örneğinden yola çıkarak kamu kurumları için yazılım varlıkları yönetimi alanında sertifikalar alınabilir. Bu sertifikalar sayesinde kamu kurumlarının yazılım yönetimi iyileşecek, lisans giderleri azalacaktır. Bu uygulamadan sağlanan faydaların kamuoyuna ve özel sektöre anlatılmasının önemli bir bilinçlendirme etkisi olacaktır.

Kamu sektörünün korsan yazılımla mücadelede faydalı olacak ikinci uygulaması ise kamu alımları aracılığıyla olabilir. Türkiye'de kamu, çok sayıda farklı sektörden düzenli olarak mal ve hizmet alımı yapmaktadır. Devletin, tedarikçilere ürün ve hizmetlerin oluşturulması sürecinde sadece lisanslı yazılım kullanımını şart koşması, özel sektörün kamu ile iş yapan önemli bir kısmının lisanslı yazılıma geçmesi için önemli bir teşvik olacaktır.

⁸² Marshall, 2006

5.2.4. Farkındalığı Arttırma Çalışmaları

Korsan yazılımla mücadelede başarılı olmuş olan ülkelerin ortak bir yanı, mevzuat ve uygulamalarda yaptıkları reformları kamuya yönelik bilgilendirme ve farkındalık arttırma çalışmalarıyla desteklemiş olmalarıdır. Yunanistan'daki kampanyalarda korsan yazılım kullananların yakalanma riskine ve cezaların yüksekliğine dikkat çekilmiştir. Rusya'da ise gençler hedeflenerek ülkedeki bütün ilk ve orta öğretim kurumları, yürütülen First Aid 0.1 programı kapsamında özel bir lisans anlaşması sayesinde yazılımlarını lisanslı hale getirmiştir. Malezya'da ise bir ürünün İslami usullere uygun olarak hazırlandığını belgeleyen "Helal Sertifikası" almak isteyen firmalara lisanslı yazılım kullanma şartı getirilmiştir (Kutu 4).⁸³

Kutu 3: Malezya'da Helal Bilişim

Nüfusunun çoğunluğu Müslüman olan Malezya'da, gıda ve kişisel bakım ürünlerinin içeriklerinin ve üretim süreçlerinin dinen helal koşullara uygun olduğunu belgelemeleri için üreticilere Başbakanlığa bağlı İslami Kalkınma Departmanı tarafından helal sertifikası verilmektedir. Malezya'da sadece bu sertifikaya sahip ürünler helal adı altında pazarlanabilmektedir. Yalnızca yerli üreticilere verilebilen helal sertifikasyonu, Malezya'nın ihraç ettiği ürünlerin yüzde 6,1'inde bulunmaktadır. Denetlenen firmalar belirli koşullara uymadığı takdirde sertifikasyonları geri alınıp ağır para cezalarına çarptırılmaktadır.

Korsan yazılım kullanımının yüzde 55 seviyesinde olduğu Malezya'da İslami Kalkınma Departmanı tarafından Helal Bilişim Projesi başlatılmıştır. Bu amaçla, yasal yazılım kullanımına yönelik bir fetva çıkartılmıştır. Fetva doğrultusunda helal sertifikasına sahip ürünler üreten şirketlerde yasal yazılım kullanım şartı da aranmaya başlanmıştır. Malezya'da fetvaların helal üretim yapanlar için kanuni bağlayıcılığı bulunmaktadır. Şirketlerin yasa dışı yazılım kullandığı tespit edilirse helal sertifikasyonu geri alınmaktadır.

Kaynak: El-Bialy & Gouda, 2011

Daha önce değinildiği üzere korsan yazılım kullanımı kültürel faktörlere dayanan bir sorundur ve bu sorunun çözülmesi için toplumun her kesimi için özel eylemler ele alınmalıdır. Bu noktada farkındalık çalışmaları tasarlanırken kültürel faktörlerin dikkate alınması gerekmektedir. Türkiye'de korsan yazılım kullanıcılarının yüzde 77'sinin 35 yaş altı olmasından yola çıkarak gençleri hedef alan bilinçlendirme kampanyalarına öncelik verilmelidir. Okullarda korsan yazılım kullanımına son vermek ve öğrencilere yönelik tanıtım materyalleri hazırlamak bunun bir yolu olmakla beraber, gençlerin daha aktif olduğu sosyal medya kanallarından da etkin bir biçimde yararlanmak mümkündür. Bu amaçla video veya afiş yarışmaları düzenlenebilir, korsan yazılım kullanmanın risklerine dikkat çekilebilir.

Diğer taraftan korsan yazılıma karşı yürütülen politika ve eylemlere medyada daha fazla yer verilmelidir. Örneğin bu tür davalara, yargı kararlarına ve cezalara dikkat çekilmelidir. Hâlihazırda korsan yazılım kullanımı ile ilgili, özel sektöre yönelik bir kamu spotu bulunmaktadır. Çeşitli kullanıcı gruplarına yönelik spotların hazırlanıp uygun zaman ve ortamlarda yayınlanması faydalı olacaktır.

⁸³ El-Bialy & Gouda, 2011

Şirketler gelişirken içinde bulundukları toplumun da gelişmesine katkı sağlayabilir. Özellikle büyük şirketler, son zamanlarda ortak değer yaratan kurumlar olarak, büyüme stratejilerine değer zinciri yoluyla yerel ekonominin kalkınmasını desteklemeyi, STK'lar ve hükümetlerle işbirliği yaparak içinde bulundukları toplumlara fayda sağlamayı eklemeye başlamıştır.⁸⁴ Bu nedenle, şirketler lisanslı yazılım kullanarak ortak değer üretimine katkıda bulunmalı, çalışanlarına örnek olmalı ve özellikle büyük şirketler, değer zincirinde yer alan firmalardan lisanslı yazılım kullanmalarını talep etmelidir.

Firmaların yazılım ihtiyaçlarını İnternet platformları üzerinden ve “kullandığın kadar öde” prensibine dayalı olarak karşılamalarını sağlayan Bulut bilişim, korsan yazılım kullanımını azaltmada önemli rol oynayabilir. Bulut bilişim kullanıcıları, kullandıkları yazılım için ayrı lisans bedeli ödemek yerine, içinde lisans, destek, kullanım gibi bütün hizmetleri bulunduran bir pakete kullanım temelli ödeme yapmaktadır. Bu sayede firmalar hem bilişim altyapısı ve yazılım lisansı maliyetlerinden önemli ölçüde kar etmekte, hem de lisanssız yazılım kullanma riskinden kurtulmaktadır. Bu sebeple bulut bilişimin yaygınlaşmasına yönelik tanıtım çalışmaları, şirketlerde korsan yazılım kullanımının azalmasına da katkıda bulunacaktır.

5.2.5. Devlet Teşvikleri

Bölüm 3'te bahsedilen, özel sektörde korsan yazılım kullanımının gelecekte TTIP gibi anlaşmalar kapsamında ticaretimizi olumsuz etkileme riskine karşı, ihracatçı firmalar için lisanslı yazılım kullanımını yaygınlaştırmak ve konu hakkındaki bilinç düzeyini arttırmak için teşvikler sağlanabilir. Bu tür teşvikler yoluyla firmalardaki lisanssız yazılım stoku dönüştürülmediği takdirde ihracatın zarar görme ihtimali doğmaktadır.

Kamu teşvikleri, şu anda Türkiye'de herhangi bir kamu kurumu tarafından şirketlere sadece lisanslı yazılım maliyetlerine yönelik olarak verilen teşviklerle sınırlı olup, KOSGEB tarafından yapılan yazılım alımları belli koşullarda desteklenmektedir. KOBİ proje destek programı kapsamında, başka harcamalara ek olarak, katılımcı firmaların proje amaçlı yazılım alım veya kiralama maliyetlerinin azami yüzde 25'i karşılanmaktadır. Projelerin destek üst limiti 150.000 TL'dir. Bu destek, KOBİ'lerin proje geliştirme kabiliyetlerini destekleme açısından faydalı olmakla beraber, özel olarak ihracatçı KOBİ'leri hedef almamakta, lisanssız yazılım kullanımını azaltmayı amaçlamamaktadır. Bu açıdan raporda açıklanan, ihracatçılarımız üzerindeki riskleri azaltmaya yönelik değildir.

Lisanssız yazılım kullanımını azaltmak için ihracatçı KOBİ'lere yönelik bir destek programı tasarlanabilir. Program kapsamında, şirketlerin verimliliğini arttıracak ERP, CRM gibi yazılımların alımı için uygun koşullarda kredi veya maddi destek sağlanabilir. Yine bu programda, yazılım firmalarının kullanıcı şirketlerde verimlilik artışı sağlayan ürünlerini destekleyici kuruma onaylatmaları sonucunda, bu ürünleri alan kullanıcılar desteklerden faydalanmaya hak kazanacaktır.

Aynı amaçlı bir diğer destek programı Ekonomi Bakanlığı tarafından sağlanabilir. Bu programın yazılım varlıkları yönetimi ve lisanslı yazılım alımı amaçlı iki ayağı olabilir. Birinci ayakta büyük firmalara, sahip oldukları çok sayıdaki yazılımın lisanslarını daha iyi yönetebilmeleri için Yazılım Varlıkları Yönetimi

⁸⁴ Porter & Kramer, 2011

sistemi kurmalarına yardımcı olacak teşvikler getirilebilir. Bu amaçla alınan eğitim ve danışmanlık hizmetlerinin belli bir tavana kadar yüzde 75'i karşılanabilir.

İkinci olarak, şirketlerin korsan yazılım kullanımının gelecekte ihracata engel teşkil etmesi riskinden yola çıkarak ihracata yönelik özel bir yazılım lisansı teşviki geliştirilebilir. Bu teşvik kapsamında bir firmanın dış pazarlara açılmasını sağlayacak bir ürünü geliştirmek için gerekli olan yazılımın (ör. tasarım programı) yüzde 75'inin devlet tarafından karşılanması düşünülebilir. Bu tür desteklerin ürün geliştirme sürecinin henüz başlangıç aşamasında ve hızlı bir şekilde onaylanması firmalar için daha avantajlı olacaktır.

Kutu 4: Lisanslı Yazılım Teşvikleri için Maliyet Hesaplaması

Kurumsal yazılımlar pazarının Türkiye'deki büyüklüğü 138,9 milyon dolar seviyesindedir. Bu yazılımların lisanssız kullanım seviyesinin ülke geneliyle (%62) aynı olduğu varsayılırsa, lisanssız kurumsal yazılımların pazar büyüklüğü 226,6 milyon dolar olacaktır. Türkiye'de toplam 69.071 adet 20'den fazla çalışanı sahip orta ve büyük ölçekli firma bulunmaktadır. Bunların 24.558 adedi (%35,5) imalat firmasıdır. 2003-2010 yılları arasında Türkiye'deki imalat firmalarının yüzde 50'si ihracat yapmıştır. İhracatçı firmaların sahip olduğu lisanssız yazılımların piyasa değeri yaklaşık olarak 40,2 milyon dolardır. Bu durumda Türkiye'de, çalışan sayısı 20'den fazla olan büyük ihracatçı imalat firmalarının kurumsal yazılımlarının lisanslı hale getirilmesi için firma başına yaklaşık 3.200 dolarlık bir harcama gerekmektedir. Ekonomi Bakanlığı, bu maliyetin yüzde 75'ini destekleyebilir.

Kaynaklar: IDC ve TÜİK Verileri

Bahsi geçen yazılım lisansı teşviklerinin maliyeti Ekonomi Bakanlığı'nın yürüttüğü diğer teşviklerden yüksek olmayacaktır. İhracatçı firmaların kullandığı, tedarik zinciri yönetimi, imalat, müşteri ilişkileri yönetimi gibi alanları içeren kurumsal yazılımların lisanslama maliyetlerinin yüzde 75'inin karşılanması durumunda firma başına 2.500 dolarlık bir teşvik yeterli gelecektir. Bu desteklerin Türkiye'deki bütün ihracatçı firmaları hedeflemesi durumunda toplam bütçesinin yaklaşık 65 milyon TL (30 milyon dolar) olacağı hesaplanmıştır(Kutu 5). Bu teşvik miktarı, yılda toplam 900 milyon liraya yakın destek veren Ekonomi Bakanlığı'nın yürüttüğü yatırım teşvikleri gibi diğer destek programlarına göre daha düşüktür. Lisanslı yazılım teşviklerinin sağlanması, sadece ihracatçıların AB ve ABD pazarlarında engellerle karşılaşma riskini ortadan kaldırmayacak, aynı zamanda toplumda ve özel sektörde korsan yazılım kullanımına karşı olan bilinci de arttıracaktır.

Bulut bilişim, yukarıda bahsedildiği gibi lisanssız yazılım kullanımını azaltmaya yardımcı olabilir. Bu sebeple özellikle ihracatçı firmalarda bulut bilişim kullanımının yaygınlaştırılmasına yönelik teşvikler, lisanssız yazılım kullanımı kaynaklı ihracat risklerini azaltmaya yönelik düşük maliyetli ve hızlı etki gösteren bir yöntem olarak düşünülebilir. Mevcut durumda bulut bilişim harcamalarını da kapsayan bazı genel teşvikler bulunsada firmaların bulut bilişim harcamalarına destek olmaya yönelik spesifik herhangi bir program bulunmamaktadır. Bu tür destek programlarının tasarımına hız verilmeli, hedef kitlesi olarak ihracatçı KOBİ'lere öncelik verilmelidir.

Tablo 8: Korsan Yazılımla Mücadele için Politika Önerileri

Mevzuat Düzenlemeleri
• Tasarı aşamasındaki Patent ve Fikir ve Sanat Eserleri Kanunlarındaki değişiklikler yasalaşmalıdır • Yeni yasalarda cezaların caydırıcılığı arttırılmalıdır • Lisanssız yazılım kullanım şartı arayan pazarlara ihracat yapan firmalardan korsan yazılım kullanmadıklarına dair belge istenmelidir
Uygulamada Etkinliğin Arttırılması
• FMH Mahkemelerinin sayısı artmalı, telif hakları ihtisas mahkemeleri kurulmalıdır • Firmalara yapılan denetimler sıklaştırılmalıdır • Yargı ve denetim personeli için eğitim programları güncellenip düzenli hale getirilmelidir
Kamunun Örnek Teşkil Edecek Uygulamaları
• Kamu alımlarına katılacak firmalar için sadece lisanslı yazılım kullanım şartı aranmalıdır • Yazılım Varlıkları Yönetimi (SAM)uygulamaları kamu kurumlarında yaygınlaştırılmalıdır
Farkındalığı Arttırma Çalışmaları
• Gençlere yönelik, sosyal medyayı kullanan yaratıcı ve katılımcı kampanyalar düzenlenmelidir • Kamu spotlarının çekimine devam edilip gösterim sıklığı arttırılmalıdır • Şirketlerin ortak değer yaklaşımını benimsemesi için destek olunmalıdır • Bulut bilişimin şirketlerce kullanımının yaygınlaştırılması için bilinçlendirme kampanyaları düzenlenmelidir
Kamu Teşvikleri
• KOBİ’lerde verimlilik arttırıcı yazılımlar için KOSGEB destekleri sağlanmalıdır • Büyük şirketlerde SAM uygulamaları teşvik edilmelidir • İhracat amaçlı ürün geliştirmek için yazılım alımı yapan firmaların lisans maliyetleri desteklenmelidir • Özellikle ihracatçı KOBİ’lere yönelik bulut bilişim kullanımını arttırıcı teşvikler düzenlenmelidir

5.3.Sonuç

Türkiye’de yazılım sektörünün gelişebilmesi, istihdam, vergi gelirleri ve milli gelirin artması ve dünya çapında başarılı girişimlerin ortaya çıkabilmesi için korsan yazılımla mücadelenin ciddiye alınarak gerekli yasal ve kurumsal önlemlerin alınması gerekmektedir. Bu alandaki çalışmaların ihmal edilmesi durumunda ekonomik büyümeyi arttıracak bir fırsat kaçırılacak, kullanıcılar ve şirketler artan güvenlik tehditlerine maruz kalmaya devam edecek, yerli yazılım sektörünün rekabet gücü geride kalacak ve ekonominin yazılım kullanılan her alanında üretkenlik kısıtlarıyla karşılaşılacaktır. Raporda bahsedildiği üzere, Türkiye’de korsan yazılım kullanım oranı yüzde 62’den hedeflediğimiz gelir seviyesindeki ülkelerin ortalaması olan yüzde 49’a inerse, bunun ekonomiye 3 milyar dolar katkısı olacaktır.

Buna ek olarak, ABD’nin taraf olduğu serbest ticaret anlaşmalarına üretim sürecinde korsan yazılım kullanılan ürünlerin ithalini engelleyen hükümlerin eklenmeye başladığını göz önünde bulundurursak,

fikri mülkiyet haklarının yeterince sağlanamamasının Türkiye ekonomisi için çok daha ciddi sonuçlar doğurabileceğini söyleyebiliriz.⁸⁵

Korsan yazılımla mücadeleden sonuç alabilmek ve korsan yazılım kullanımından doğan zararları azaltıp ekonomiye katkı sağlayabilmek için, hazırlanan kanun tasarılarının acilen yasalaşması, var olan kanunların ve Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerin uygulamalarının iyileştirilmesi ve örnek uygulamalar ve kampanyalarla kullanıcıların bu alandaki bilinçlerinin geliştirilmesi gerekmektedir.

Ekonomi Bakanlığı başta olmak üzere kamu kurumlarının teşvikleri bu amaçla dönüştürücü bir araç olarak kullanılabilir. Raporda, ihracatçı firmaların kurumsal yazılımlarının lisanslı hale dönüştürülmesi için sağlanabilecek bir desteğin maliyeti 65 milyon TL olarak hesaplanmıştır.

Sonuç olarak, korsan yazılım kullanımının gelir seviyesi ile ilgili, ülke geliştikçe kendiliğinden azalacak bir olgu olduğu varsayımıyla yola çıkmak yerine, bunu bir yönetim sorunu olarak görmeli ve kural hâkimiyetini sağlamak gibi kurumsal dönüşüm hedefleriyle birlikte ele almalıyız.

⁸⁵ Akıncioğlu, 2014

Şekil 10: Politika Önerileri

Politika Önerileri

Kaynakça

Akincioglu, M. B., 2014. *Fikri Mülkiyet Hukuku'nda Yaklaşan Risk: Artık Korsan Yazılımı Rakip Ülkelerin İhracatçıları da Takip Edecek*. [Online]

Available at: [http://www.tepav.org.tr/upload/files/1395417615-](http://www.tepav.org.tr/upload/files/1395417615-2.Fikri_Mulkiyet_Hukukunda_Yaklasan_Risk.pdf)

[2.Fikri_Mulkiyet_Hukukunda_Yaklasan_Risk.pdf](http://www.tepav.org.tr/upload/files/1395417615-2.Fikri_Mulkiyet_Hukukunda_Yaklasan_Risk.pdf)

[Accessed 2014].

Andreessen, M., 2011. *Why Software Is Eating The World*. [Online]

Available at: <http://online.wsj.com/news/articles/SB100014240531119034809045765122509156294>

[Accessed 2014].

Andrés, A. R. & Goel, R. K., 2012. *Corruption and Software Piracy: A Comparative Perspective*.

[Online]

Available at: <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.2202/1944-2866.1088/abstract>

[Accessed 2014].

Anon., 2012. *Atılım için Bilişim – Türkiye Ekonomisi için Bilgi ve İletişim Teknolojileri Sektörü*, s.l.: TUBISAD.

Athey, S. & Stern, S., 2013. *The Nature and Incidence of Software Piracy: Evidence from Windows*.

[Online]

Available at: <http://www.nber.org/papers/w19755>

[Accessed 2014].

Avrupa Komisyonu, 2013. *Türkiye 2013 Yılı İlerleme Raporu*, s.l.: Avrupa Birliği Komisyonu Genel Mudurluğu.

Bezmen, T. L. & Depken, C. A., 2006. Influences on software piracy: Evidence from the various United States. *Economic Letters*, pp. 356-361.

Boston Consulting Group, 2012. *The Internet Economy in the G-20*. [Online]

Available at: <http://www.bcg.com/documents/file100409.pdf>

[Accessed 2014].

Boston Consulting Group, 2013. *Türkiye Online: Türkiye İnternet Ekonomisi Raporu*. [Online]

Available at: <http://www.turkiye-e-konomi.com/Turkey-Online-Turkish.pdf>

[Accessed 2014].

Braithwaite, J. & Drahos, P., 2002. Intellectual property, corporate strategy, globalisation: TRIPS in context. *Wisconsin International Law Journal* 20, pp. 451-480.

BSA, 2007. *Don't Risk your Business*. [Online]

Available at:

http://ww2.bsa.org/country/~media/Files/Tools_And_Resources/Guides/RiskManagementGuide/Risk_EngB.ashx

[Accessed 2014].

BSA, 2009. *How to Reduce Software Piracy in the Middle East and Africa: The Case of Turkey*. [Online]

Available at:

http://ww2.bsa.org/country/Research%20and%20Statistics/me/~media/Files/White%20Papers/ReducePiracyMEA/IDC_ReducePiracyMEA_tr.ashx
[Accessed 2014].

BSA, 2012. *Shadow Market - 2011 BSA Global Software Piracy Study*, Munich, Germany: Business Software Alliance.

Bureau of Labor Statistics, 2013. *Industry employment and output projections to 2022*. [Online]
Available at: <http://www.bls.gov/opub/mlr/2013/article/industry-employment-and-output-projections-to-2022.htm>
[Accessed 2014].

Chambovey, D., 1996. Le système de commerce multilatéral et la question des normes du travail. *Annuaire Suisse*, pp. 189-214.

Cronan, T. P. & Al-Rafee, S., 2008. Factors that influence the Intention to Pirate Software and Media. *Journal of Business Ethics*, April, pp. 527-545.

CSS(O), 2011. *Delhi International Airport (P) LTD becomes 2nd Company in India to receive CSS(O)*. [Online]
Available at: <http://csso.bsa.org/Case-Study.aspx>
[Accessed 2014].

Dijital Türkiye Platformu, 2013. *Türkiye Büyük Millet Meclisinde Kabul Edilen 5651 Sayılı Yasada Değişiklik Öngören Hükümler Hakkında Dijital Türkiye Platformunun İtiraz Noktaları*. Ankara: s.n.

El-Bialy, N. & Gouda, M., 2011. *Enforcing IPR through Informal Institutions: The possible role of religion in fighting software piracy*. [Online]
Available at: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1950385
[Accessed 2014].

Fennimore, J., 2012. *Company Fined for Using Pirated Software to Gain Unfair Advantage Over Massachusetts Businesses*. [Online]
Available at: <http://www.mass.gov/ago/news-and-updates/press-releases/2012/2012-10-18-narong-seafood-co.html>
[Accessed 2014].

Froman, M. B., 2014. *2014 Special 301 Report*. [Online]
Available at:
<http://www.ustr.gov/sites/default/files/USTR%202014%20Special%20301%20Report%20to%20Congress%20FINAL.pdf>
[Accessed 2014].

Frontier Economics Ltd., 2011. *Economic and Social Impacts*. [Online]
Available at: <http://www.iccwbo.org/Data/Documents/Bascap/International-engagement-and-advocacy/Country-Initiatives/Economic-and-Social-Impacts-of-Counterfeiting-and-Piracy.pdf>
[Accessed 2014].

- Gantz, J. F., Gillen, A. & Christiansen, C. A., 2006. *The Risks of Obtaining and Using Pirated Software*. [Online]
[Accessed 2014].
- Gopal, R. D. & Sanders, G. L., 1998. International Software Piracy: Analysis of Key Issues and Impacts. *Information Systems Research*, pp. 380-397.
- Gupta, P. B., Gould, S. J. & Pola, B., 2004. "To Pirate or Not to Pirate": A Comparative Study of the Ethical Versus Other Influences on the Consumer's Software Acquisition-Mode Decision. *Journal of Business Ethics*, 12 December, pp. 255-274.
- Hamilton, C. E., 2012. *Some Claims That May Arise Under Louisiana's Unfair Trade Practices And Consumer Protection Law*. [Online]
Available at: http://www.hamiltonfirm.net/pdf/pub_claims.pdf
[Accessed 2014].
- Higgins, G. E., Wilson, A. L. & Fell, B. D., 2005. An Application of Deterrence Theory to Software Piracy. *Journal of Criminal Justice and Popular Culture*, pp. 166-184.
- Hsu, J. L. & Shiue, C. W., 2007. Consumers' Willingness to Pay for Non-Pirated Software. *Journal of Business Ethics*, pp. 715-732.
- IDC, 2008. *The Economic Benefits of Lowering PC Software Piracy*. [Online]
[Accessed 2014].
- IDC, 2013. *Worldwide Software Market Forecast to Continue on Modest Growth Trajectory Through 2017, According to IDC*. [Online]
Available at: <http://www.idc.com/getdoc.jsp?containerId=prUS24127113>
[Accessed 2014].
- INSEAD, 2013. *Competitive Advantage - The Economic Impact of Properly Licensed Software*. [Online]
Available at: http://portal.bsa.org/insead/assets/studies/2013softwarevaluestudy_en.pdf
[Accessed 2014].
- International Intellectual Property Alliance (IIPA), 2013. *2013 Special 301 Report on Copyright Protection and Enforcement*. [Online]
Available at: <http://www.iipa.com/rbc/2013/2013SPEC301TURKEY.PDF>
[Accessed 2014].
- Kapos, D. J., 2013. *Combatting IP Theft Using Unfair Competition Law*. [Online]
Available at: http://www.cravath.com/files/Uploads/Documents/Publications/3409818_1.pdf
[Accessed 2014].
- L'Oréal SA and Others v eBay International AG and Others* (2011).
- Marron, D. B. & Steel, D. G., 2000. Which countries protect intellectual property? The case of software piracy. *Economic Inquiry*, pp. 159-174.
- Marshall, A., 2006. Causes, Effects and Solutions of Piracy in the Computer Software Market. *Review of Economic Research on Copyright Issues*, Issue 4(1), pp. 63-86.

Microsoft, 2014. *Microsoft Security Intelligence Report, Volume 16*, Redmond: Microsoft.

NAFTA, n.d. *North American Free Trade Agreement*. [Online]

Available at: <https://www.nafta-sec-alena.org/Default.aspx?tabid=97&ctl=FullView&mid=1588&language=en-US>

Oksanen, V. & Vallimaki, M., 2006. Free Software and Copyright Enforcement: A tool for global copyright policy?. *Knowledge, Technology and Policy*, pp. 101-112.

Piquero, N. L. & Piquero, A. R., 2006. Democracy and Intellectual Property: Examining Trajectories of Software Piracy. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, pp. 104-127.

Porter, M. E. & Kramer, M. R., 2011. *Creating Shared Value*. [Online]

Available at: <http://hbr.org/2011/01/the-big-idea-creating-shared-value>
[Accessed 2014].

Siroen, J.-M., n.d. *L'unilatéralisme des États-Unis*. [Online]

Available at: <http://www.dauphine.fr/siroen/TexteCGC.pdf>
[Accessed 2014].

Tan, B., 2002. Understanding Consumer Ethical Decision Making With Respect To Purchase of Pirated Software. *Journal of Consumer Marketing*, pp. 96-111.

Teston, G., 2008. Software Piracy among Technology Education Students: Investing Property Rights in a Culture of Innovation. *Journal of Technology Education*, pp. 66-78.

TUBISAD, 2012. *Atılım için Bilişim – Türkiye Ekonomisi için Bilgi ve İletişim Teknolojileri Sektörü*. Istanbul: TUBISAD.

World Bank, 2014. *Evaluation of the EU-Turkey Customs Union*, s.l.: s.n.

World Economic Forum, 2013. *The Global Competitiveness Report 2013-2014*. Geneva: World Economic Forum.

Zangana, H. M., Al-Shaikhli, I. F. & Graha, Y. I., 2013. The Ethical Dilemma of Software Piracy: An Inquiry from an Islamic Perspective. *Creative Communication and Information Technology*, 1(7), pp. 59-76.